

ÜRDÜN HEDEF PAZAR ÜLKE ANALİZİ

İçindekiler

İçindekiler	1
Tablolar.....	2
Simge ve Kısaltmalar	3
1. Ürdün ile İlgili Genel Bilgiler	5
2. Ürdün ile İlgili Makroekonomik Göstergeler	9
2.1. Nüfus	9
2.2. GSYH	10
2.3. Doğrudan Yabancı Yatırımlar (FDI)	11
2.4. Ürdün'ün Dış Ticareti.....	13
2.4.1. Ürdün'ün Dünya İle Dış Ticareti.....	13
2.4.2. Ürdün'ün Türkiye İle Dış Ticareti	19
3. Ürdün ile Türkiye Arasındaki Ticaretin 2018 "TradeMap" Verileri ile RCA Analizi	28
3.1. Çalışmanın Metodolojisi	28
3.2. RCA Analizi İle Elde Edilen Bulgular	30
4. ABD'nin Ürdün ile Ticaretine Konu Olan Ürünlerin Türkiye İle Ticaretinin Analizi.....	41
5. Sonuç ve öneriler.....	47
Kaynakça.....	51
EKLER	53
EK 1. ABD ile Ürdün Arasındaki STA'ya Göre Ürünlerdeki Gümrük Vergilerinin Aşamalı İndirilmesi	53

Tablolar

Tablo 1. Ürdün İle İlgili Faydalı Bilgiler	6
Tablo 2. Ürdün Büyükelçiliğinin Tatil Olduğu Günler	7
Tablo 3. Ürdün'ün Nüfusu ve Nüfus Projeksiyonu (1.000).....	9
Tablo 4. Ürdün'ün Eyaletlere Göre Nüfusu (2018).....	10
Tablo 5. Ürdün'ün GSYH'sı ve GSYH Projeksiyonu (milyon \$)	11
Tablo 6. Ürdün'de Yıllara Göre Kişi başına Düşen Milli Gelir (\$)	11
Tablo 7. Yıllara Göre Ürdün'e Gelen Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Stoku	12
Tablo 8. Yıllara Göre Ürdün'ün Dış Ticareti	13
Tablo 9. Ürdün'ün İthalat Yaptığı Ülkeler (2018)	14
Tablo 10. Ürdün'ün 2009-2018 Döneminde En Çok İthalat Yaptığı İlk 10 Ülke.....	15
Tablo 11 Ürdün'ün Dünyadan İthal Ettiği Ürünler (2018, 1.000 \$)	16
Tablo 12. Ürdün'ün En Çok İthalat Yaptığı İlk 10 Ürün (6'lı GTİP kod)	17
Tablo 13. Tablo 12'de Yer Alan 6'lı GTİP Kodlu Ürünlerin Açıklamaları	17
Tablo 14. Ürdün'ün Dünyadan Yaptığı İthalatın TİM Sektör Sınıflamasına Göre Dağılımı (2018, milyar \$).....	18
Tablo 15. Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına (BEC) Göre Ürdün'ün Dış Ticareti (2017).....	19
Tablo 16. Ürdün'ün Yıllara Göre Türkiye'den Yaptığı ithalat.....	20
Tablo 17. Ürdün, Türkiye ve Dünya Ticaretine Genel Bakış	21
Tablo 18. Ürdün'ün Türkiye'den İthal Ettiği Ürünler (2018, 1.000 \$).....	22
Tablo 19. Ürdün'ün 2009-2018 Döneminde Türkiye'den En Çok İthalatını Yaptığı İlk 10 Ürün (6'lı GTİP Kod)	23
Tablo 20. Tablo 19'da yer alan 6'lı GTİP kodlu ürünlerin açıklamaları	23
Tablo 21. Ürdün'ün Türkiye'den İthal Ettiği Ürünlerin Sektörel Dağılımı (2018, 1.000 \$)	25
Tablo 22. Yıllara Göre Ürdün'e İhracat Yapan Firmaların Analizi	27
Tablo 23. 2003-2018 Döneminde Ürdün'e İhracat Yapan Firmaların Kaç Yıl İhracat Yaptıklarının Kırılımı	28
Tablo 24. Ürdün'ün Türkiye'den İthal Ettiği 2.295 Ürünün Analizi	31
Tablo 25. Ürdün'ün Dünyadan Yaptığı İthalatın Türkiye'den Yaptığı 1.799 Ürünün İthalatının Dünyadan Yaptığı İthalat İçindeki Payın Aralığına Göre Kırılımı	32
Tablo 26. Ürdün İle Türkiye Arasında Ticarete Konu Olabilecek RCA Değeri 1 ve Üzerinde Olan 1.306 Ürünün Analizi	34
Tablo 27. Filtreleme Sonucu Ürdün İle Türkiye Arasında Ticarete Konu Olabilecek RCA Değeri 1 ve Üzerinde Olan 344 Ürünün Analizi	36
Tablo 28. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu Ancak Ürdün Pazarında Hiç Yer Almadığı 65 Ürünün Sektörel Dağılımı ve Ürdün'ün Dünyadan Yaptığı İthalat (1.000 \$)	37
Tablo 29. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve Ürdün'ün Türkiye'den İthalatında Pazar Payı %0-1 Aralığında Olan 8 Ürünün Sektörel Dağılımı	38
Tablo 30. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve Ürdün'ün Türkiye'den İthalatında Pazar Payı %1-5 Aralığında Olan 69 Ürünün Sektörel Dağılımı	39
Tablo 31. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve Ürdün'ün Türkiye'den İthalatında Pazar Payı %5'den Büyük Olan 267 Ürünün Sektörel Dağılımı	40
Tablo 32. ABD'nin Ürdün ile Ticaretine Konu Olan Ürünlerin Türkiye İle Ticaretinin Analizi	43
Tablo 33. ABD'nin hem Ürdün'e Hem Türkiye'ye Gümrük Vergisi Uyguladığı ve Her İki Ülkeden de İthal Ettiği 4 Ürün.....	44
Tablo 34. ABD'nin Ürdün'e Gümrük Vergisi Uygulamadığı ve Ürdün'den İthal Ettiği Ancak Türkiye'den İthal Etmediği 38 Üründen Dünyaya İhraç Ettiği 35 Ürün	45

Simge ve Kısaltmalar

Ş:	ABD doları
AB:	Avrupa Birliđi
BM:	Birleşmiş Milletler
Dr.:	Doktor
DYY:	Doğrudan Yabancı Yatırım
FTA:	Free Trade Agreement (Serbest Ticaret Anlaşması, STA)
GSYH:	Gayrisafi Yurt İçi Hasıla
GTİP:	Gümrük Tarife İstatistik Pozisyon
H.E.:	His/Her Excellency (Majesteleri)
HS:	Harmonized System (Armonize Sistem/ GTİP)
IMF:	Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)
ITC:	International Trade Centre (Uluslararası Ticaret Merkezi)
KBDMG:	Kişi Başına Düşen Milli Gelir
OECD:	The Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
THY:	Türk Hava Yolları
TİM:	Türkiye İhracatçılar Meclisi
T.C.:	Türkiye Cumhuriyeti
TOBB:	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliđi
UNCTAD:	United Nations Conference on Trade and Development (Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı)

1. Ürdün ile İlgili Genel Bilgiler

Köklü bir tarihe sahip olan Ürdün insanlığın en eski yerleşim yerlerinden biri olup birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bu büyük medeniyetlerinin birçoğunun kalıntıları bugün hala görülebilmektedir. Orta Doğu'nun kavşağı olarak, Ürdün ve Filistin toprakları Asya, Afrika ve Avrupa'yı birleştiren stratejik bir merkez konumundadır. Bu nedenle, medeniyetin başlangıcından beri Ürdün'ün coğrafyası, doğu ve batı, kuzey ve güneyi birbirine bağlayan ticaret ve iletişim kanalları için önemli rol oynamış olup ülke bugün bile bu rolü oynamaya devam etmektedir (Ürdün Hükümeti, 2019).

Ürdün, Arap Yarımadası'nın kuzeyinde ve Batı Asya'da bulunan bir Arap Müslüman ülkesi olup, kuzeyinde Suriye, doğusunda Irak, güney ve güneydoğusunda Suudi Arabistan, batısında ise İsrail ve Filistin (Batı Şeria) ile komşudur. Ürdün, ismini batı sınırından geçen Ürdün Nehri'nden almaktadır ve başkenti Amman'dır.

Türkiye ile Ürdün arasındaki ilişkilerin temeli 11 Ocak 1947 tarihli "Dostluk Anlaşması"na dayanmaktadır. Türkiye'nin Amman Büyükelçiliği, 28 Nisan 1947 tarihinden bu yana faaliyet göstermekte olup Ürdün ile bugüne kadar imzalanan 40'ın üzerindeki Anlaşma ve Mutabakat Muhtırasıyla iki ülke arasındaki ikili ilişkilerin hukuki altyapısı tesis edilmiştir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2019).

Yurtdışında 124 ülkede 263 şehirde 264 havalimanına uçuş düzenleyen THY'nin Ürdün'de Akabe ve Amman şehirlerine seferleri olduğunu Türk ihracatçılarının göz önünde bulundurmalarında fayda vardır.

Ürdün'de ihracat ve yatırım yapmak için önemli nedenler:

- 1 Aralık 2009 tarihinde imzalanarak 1 Mart 2011 tarihinde yürürlüğe giren Türkiye-Ürdün Serbest Ticaret Anlaşması (STA, Free Trade Agreement, FTA) öncesi 3.008 8'li GTİP kodlu üründe Türkiye'ye karşı gümrük vergisi uygulayan Ürdün STA'nın imzalandığı 2011 yılında 553 üründe daha gümrükleri sıfırlayarak sıfır gümrük uygulanan ürün sayısını 3.995'e yükseltmiş gümrük uygulanan ürün sayısını ise 2.454'e düşürmüştür. Ürdün, 2018 yılında ise gümrük uygulamadığı ürün sayısını 5.733'e yükseltirken gümrük uyguladığı ürün sayısını ise 716'ya düşürmüştür.
- Türkiye-Ürdün Serbest Ticaret Anlaşması Ürdün'ün fesih bildiriminde bulunması üzerine 22 Kasım 2018 tarihinde sona ermiş ve taraflar arasındaki tercihli ticaret rejimi ortadan kalkmıştır.
- İki ülke arasında özel sektörlerin de katkılarıyla daha dengeli ve iki ülke ulusal sanayisini koruyacak, ticaret, hizmet, tarım ve turizm sektörlerini canlandıracak ve karşılıklı ticaret hacmini arttıracak yeni bir Serbest Ticaret Anlaşması oluşturulması yönünde çalışmalar mevcuttur.
- Ürdün stratejik olarak hem kendisi hem de bulunduğu coğrafyadaki pazarların ihtiyacını tedarik eden firmalar için bir lojistik üs görevi görmektedir;
- Ürdün, Akabe Limanı'nın genişletilmesi, tuzdan arındırma ve su temini yatırımlarının yanı sıra rüzgar ve güneş projeleri de dahil olmak üzere büyük altyapı projeleri geliştirmektedir.
- Ürdün'ün siyasi istikrarı ve güvenliği bulunduğu bölge içinde karşılaştırmalı bir avantaj sağlamaktadır.
- İki de Müslüman ülke olan ve kurulduğu 1969 yılından itibaren İslam İşbirliği Teşkilatı'na üye olan Türkiye ve Ürdün arasındaki ikili ilişkiler yatırımlar ve iş gelişimi için elverişli olarak görülmektedir.
- TÜİK verilerine göre 2018 yılında Türkiye'ye gelen 39.488.401 turistten 406.469 tanesi Ürdün vatandaşı iken Ürdün'ü 2017 yılında ziyaret eden yaklaşık 4 milyon turistten ise 17.634'ü Türk

vatandaşları oluşturmuştur. Bu da Ürdünlüler için Türkiye'nin gezilecek görülecek bir ülke olduğunu gösterirken, Türk vatandaşlarının Ürdün'e fazla rağbet etmediklerini göstermektedir.

- Ürdün ekonomisinin ithalata açık olması Türk ihracatçıları için fırsatlar sunmaktadır.
- Uluslararası piyasalarda saygınlık kazanmış ve rekabet gücü olan Türk ihraç ürünlerinin Ürdün pazarı için cazip olması.
- Ürdün, Irak ve Suriye'nin savaş sonrası yeniden yapılanmasından pay almak isteyen Türk firmaları için yatırım yapılmada ve üretim tesisleri kurulmada ideal bir konumda bulunmaktadır.
- Dünya Ticaret Örgütü'ne göre Ürdün 8 ülke ve ülke grubu ile STA (Türkiye ile olanı iptal ettikleri için fiili olan 7 tane STA mevcut) yaparken Türkiye ise 23 ülke ve ülke grubu (Suriye ile STA 2011 yılında askıya alınmış olup Ürdün ile olan STA ise 2018 yılında iptal edilmiş olduğu için fiili 21 tane STA mevcut) ile STA yapmış olup Türk ihracatçıları ürün satmada zorlandıkları pazarlara Ürdünlü ithalatçılara ürün satarak veya bu ülkede yapılacak yatırımlar sonucu bu ülke üzerinden ABD, Kanada gibi Ürdün ile STA yapmış olan hedef ülkelere ihracat gerçekleştirebilirler.
- Ürdün, Orta Doğu'da merkezi bir konumda yer almaktadır ve stratejik olarak aralarında STA bulunan ABD ve diğer hedef pazar ülkelere erişim (ihracat yapmak) için Türk ihracatçı firmalarına bir ara üs görevi görebilecektir.

Tablo 1'de ihracatçılarımız için Ürdün ile ilgili faydalı olunabileceği düşünülen bazı bilgiler görülmektedir.

Tablo 1. Ürdün İle İlgili Faydalı Bilgiler

Ülke Adı	Ürdün Haşimi Krallığı
Kuruluş Tarihi	25.5.1946
Yönetim Biçimi	Anayasal Monarşi
Başkent	Amman
Resmi Dili	Arapça, İngilizce
Devlet Başkanı	Kral II. Abdullah
Başbakan	H.E. Dr. Omar Al-Razzaz
Eyaletler	Amman, Ajlun, Aqaba, Balqa, Irbid, Jarash, Karak, Ma'an, Madaba, Mafraq, Tafiela, Zarqa.
Başlıca Önemli Şehirler	Amman, Akabe, İrbid, Petra, Zerka.
Bayrak	Siyah, beyaz ve yeşil renkleri Abbasileri, Emevileri ve Arapların Fatimitlerini temsil ederken, bayrağın parçalarını birleştiren kırmızı üçgen, Haşimi ailesini temsil etmektedir. Kırmızı üçgenin ortasındaki İslami yedi yıldız ise Kur'an-ı Kerim'deki Fatih'a'yı sembolize etmektedir.
Plaka Kodu	JO
Telefon Kodu	(+) 962
Türkiye'nin Ürdün Büyükelçisi	Murat Karagöz/+962 6 5002 325/consulate.amman@mfa.gov.tr
AmmanTicaret Müşavirliği	Murat Albayrak/+962 6 55 214 28 / amman@ticaret.gov.tr
Ürdün'ün Türkiye Büyükelçisi	İsmail Issa Rifaie/+312 440 20 54/ankara@fm.gov.jo

Kaynak: (Ürdün Hükümeti, 2019)

Tablo 2'de Ürdün'ün Ankara Büyükelçiliğinin tatil olduğu günler görülmektedir. Tablodaki tarihler içinde Türkiye'deki resmi tatillerin dışındaki tarihlerde de Ürdün'de resmi tatil olduğunu göz önünde bulundurmada fayda vardır. Ürdün'de çalışma saatleri özel sektör için Cumartesi-Perşembe günleri arası olup, Cuma günü resmi tatildir. Kamu kurumlarının çalışma saatleri ise Pazar-Perşembe günleri 08.00–15.00 arası olup Cuma ve Cumartesi tatildir.

Tablo 2. Ürdün Büyükelçiliğinin Tatil Olduğu Günler

Tarih	İsim
1.1.2019	Yeni yıl (miladi)
27.03.2019	Paskalya
1.5.2019	İşçi Bayramı
25.5.2019	Bağımsızlık Günü
4.6.2019	Ramazan Bayramı 1. Gün
5.6.2019	Ramazan Bayramı 2. Gün
11.8.2019	Kurban Bayramı 1. Gün
12.8.2019	Kurban Bayramı 2. Gün
31.08.2019	Hicri Yılbaşı
29.10.2019	Türkiye Cumhuriyet Bayramı
8.11.2019	Mevlid Kandili
25.12.2019	Noel

Kaynak: (T.C. Ticaret Bakanlığı, 2019)

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü verilerine göre 2019 Haziran ayı sonu itibarı ile Türkiye'de faaliyette bulunan yabancı sermayeli firma sayısı 70.210 olup bunlar arasında 1.050 tane Ürdün sermayeli şirket bulunmaktadır. Bu şirketlerin faaliyetlerini motorlu taşıtlar, inşaat, ulaştırma ve gayrimenkul sektörlerinde yoğunlaştırdıkları görülmektedir. Yine bakanlık verilerine göre 2002-2019 (Mayıs) döneminde Ürdün firmalarının toplam 232 milyon dolarlık yatırım yaptığı ve 867 firmanın yatırımda bulunduğu görülmektedir.

TCMB verilerine göre ise Türk firmaları Ürdün'de 2018 yılı itibarı ile 6 milyon dolarlık yatırıma sahip iken Ürdünlü firmalar Türkiye'de 43 milyon dolarlık doğrudan yabancı yatırıma sahiptir. Bu da Ürdünlü yatırımcılar için Türkiye'nin yatırım yapılacak bir ülke olduğunu gösterirken Türk yatırımcılarının ise Ürdün'e bulunduğu coğrafyadan dolayı yatırıma rağbet etmediklerini göstermektedir.

TOBB verilerine göre 2018 yılında 14.740 yabancı sermayeli firma kurulmuş olup bunların 340 tanesini Ürdünlü yatırımcılar kurmuştur. Bu firmaların 295 tanesinin İstanbul'da kurulduğu görülmektedir.

TOBB sanayi veri tabanına göre 2019 Eylül ayında Türkiye'de 991 imalatçı yabancı sermayeli firma bulunurken bunların 3 tanesini Ürdünlü firmalar oluştururken yabancı sermayeli imalatçı firmaların 2018 yılında 1.453 kapasite kullanım raporu aldığı ve bunların 2 tanesinin de Ürdünlü imalatçı firmalar tarafından alındığı görülmektedir.

YÖK verilerine göre Türkiye’de 2017-2018 öğretim yılında toplam 125.138 yabancı öğrenci eğitim görürken bunların 1.603 tanesi Ürdünlü öğrenci olup 37’si vakıf 69’u devlet üniversitesi olmak üzere toplam 106 üniversitede eğitim görmektedir. Bu ülkeye yapılacak yatırım ve ihracat için Türkiye’de eğitim gören Ürdünlü öğrencilerden faydalanacak bir strateji geliştirilebilir.

Ürdün Dünya Bankası verilerine göre 2018 yılında 42,3 milyar dolarlık GSYH’e; 10,3 milyon nüfusa ve 4.248 dolar kişi başına düşen milli gelire sahiptir.

Ürdün 2018 yılında dünya genelinden 20,3 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirirken bu ithalatın yaklaşık 772,2 milyar dolarlık kısmını Türkiye’den gerçekleştirmiştir. Türkiye Ürdün’ün yaptığı ithalattan %3,8 pay almaktadır. Ürdün 2018 yılında dünya geneline 7,7 milyar dolarlık ihracat gerçekleştirirken bu ihracatın yaklaşık 91,1 milyar dolarlık kısmını Türkiye’ye gerçekleştirmiştir. Türkiye’nin Ürdün’ün yaptığı ihracatın içindeki payı %1,18 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye Ürdün ile yaptığı dış ticarete ticaret fazlası vermektedir.

Ürdün, sınırlı doğal kaynaklara ve yeterince gelişmemiş bir sanayiye sahip olmasının yanı sıra ithalatının büyük kısmını (yaklaşık %20,8) oluşturan petrolü de içinde bulunduran “mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler” ürün grubunda dışa bağımlı olması ülkenin ihracattan çok ithalat yapmasına ve sürekli dış ticaret açığı vermesine ve dış yardımlara ihtiyaç duymasına neden olmaktadır. Dünya Bankası verilerine göre 2018 yılında nüfus artış hızının %1,8 olduğu ülkede işsizlik ve gelir dağılımı bozuklukları görülmektedir.

Ülkenin bütçe açıklarını azaltılmak için IMF kredisine (sonuncusu 24 Ağustos 2016) başvurduğu fakat IMF politikaları politik kaygılar nedeni ile tam olarak hayata geçirilememiştir.

Ürdün komşuları Irak, İsrail ve Suriye başta olmak üzere bölgesel istikrarsızlıkların sürekli olduğu Ortadoğu’da yer alması ve komşu Suriye’de yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle gerçekleşen mülteci akını (Irak, Filistin ve Suriyeli mülteciler başta olmak üzere), Ürdün ekonomisini olumsuz etkileyen diğer bir önemli faktördür.

Ürdün 12 eyaletten oluşmaktadır. Bu eyaletler; Ajlun, Aqaba, Mafraq, Amman, Tafiela, Zarqa, Irbid, Ma’an, Madaba, Belka, Karak ve Jarash. Amman, Akabe, Petra, Zerka ve İrbid ise önemli şehirler olarak öne çıkmaktadır. Ürdün’de önemli yerleşim bölgeleri daha çok ülkenin kuzeyinde ve orta kesimlerinde yoğunlaştığı görülürken ülkenin başlıca ticaret şehirlerinden olan Amman, turizm açısından, Irbid ve Zarqa ise sanayi üretimi açısından gelişmiş eyaletlerdir. Karak’ta madencilik, potaş ve fosfat işlenirken Suriye sınırı yakınındaki Mafraq kenti ise imalat ve tarım merkezi olma yönünde gelişimini sürdürmektedir. Ürdün’ün en güneyinde Ürdün’ün denizle tek bağlantısı olan Akabe eyaleti bulunur. Akabe şehri, sanayi ve turizm faaliyetleri nedeniyle her zaman yoğun bir liman olmakla birlikte; Akabe Sanayi Bölgesi’nin 1 Ocak 2001’de faaliyete geçişi Liman’ın yoğunluğunu ve bölgedeki emlak yatırımlarını daha da artırmıştır.

Ürdün’ün son yıllarda dış yatırımı destekleyen ilerici bir ekonomik serbestleşme politikası geliştirdiği görülmektedir. Nitelikli Sanayi Bölgesi (QIZ) ve Akabe Serbest Bölgesi gibi özel ekonomik bölgeler (SEZ), şirketler için çok avantajlı vergi rejimleri sunarken, hükümet Ürdün Yatırım Komisyonu’nu oluşturarak

yabancı şirketler için kayıt prosedürlerini basitleştirmiştir. Son olarak, Ürdün Devleti, çeşitli sektörlerde kamu ve özel ortaklıklara fayda sağlayan bir özelleştirme kampanyası başlatarak;

- 10 yıl boyunca gelir vergisi muafiyeti (faaliyet yeri ve sektöre bağlı olarak değişkenlik göstermektedir),
- Mal ve hizmet ihracatından elde edilen gelirden vergi muafiyeti,
- Sermayenin, kârın ve maaşların bedelsiz olarak yurtdışına geri gönderilmesi kararını uygulamaya başlamıştır.

Diğer bölgelerin de kalkınması amacıyla yatırımcılar ve işadamları Amman'ın dışındaki bölgelerde iş yapmaya teşvik edilmesi amacı ile 2007 yılında Mafraq ve Irbid'de özel ekonomik bölgeler (SEZ) kurulmuştur. Ürdün'de yıllardır düşük gelirli iç piyasaya üretim yapan ve güvenilir ihraç pazarları bulmakta zorluk çeken imalatçılar, nitelikli sanayi bölgelerinin oluşturulması (QIZ-Qualifying Industrial Zones) ile 24 Ocak 2000'de imzalanan ve 17 Aralık 2001 'de yürürlüğe giren ABD ile yapılan STA'nın da etkisi ile özellikle de 2005 yılından sonra gümrüksüz ihracat yapma imkanı sayesinde ihraç ürünlerini de çeşitlendirmişlerdir.

Devletin ekonomideki ağırlığının azaltılarak kamu-özel sektör işbirliğinin güçlendirilmesi amacı ile yürütülen özel sektöre dayalı büyüme hedefine rağmen, kamu sektörü hala GSYİH'ye en fazla katkı sağlayan sektördür (T.C. Ticaret Bakanlığı, 2019).

Bu rapor ihracatçılarımıza Ürdün pazarından daha çok pay almaları ve ABD'ye 100 milyar dolar dış ticaret hedefi doğrultusunda Ürdün ile ABD arasındaki STA'dan faydalanarak Ürdün'e yatırım yaparak ABD pazarlarına erişimi amaçlayan Türk firmalarına yol göstermesi amacı ile hazırlanmıştır.

2. Ürdün ile İlgili Makroekonomik Göstergeler

2.1. Nüfus

Tablo 3'de Ürdün'ün 2009-2018 yılları arasında nüfusu ile 2019 yılı ve sonrası için ise nüfus projeksiyonu görülmektedir. Ürdün nüfusu 2009 yılında 6,5 milyon iken 2018 yılına kadar yılda ortalama %4,18 büyümüş 2018 yılında da 10,3 milyona yükselmiştir. Birleşmiş Milletler ülke nüfusunun 2050 yılında 12,9 milyona 2100 yılında ise 13,6 milyona yükseleceğini öngörmektedir. Ülke nüfusunun artan kişi başı milli gelire bağlı olarak düştüğü görülmektedir.

Tablo 3. Ürdün'ün Nüfusu ve Nüfus Projeksiyonu (1.000)

Yıl	Nüfus (1.000)	Yıl	Nüfus (1.000)	Yıl	Nüfus (1.000)
2009	6.490	2020	10.203	2075	14.121
2010	6.698	2025	10.340	2080	14.146
2011	6.993	2030	10.655	2085	14.101
2012	7.427	2035	11.224	2090	13.996
2013	8.114	2040	11.887	2095	13.841
2014	8.804	2045	12.462	2100	13.644
2015	9.559	2050	12.932		
2016	9.798	2055	13.310		
2017	10.053	2060	13.615		
2018	10.309	2065	13.854		

2019	10.102	2070	14.024
------	--------	------	--------

Kaynak: (Dünya Bankası, 2019) ve (Birleşmiş Milletler DESA Population Division, 2019)

Tablo 4'te Ürdün'ün eyalet kırılımında 2018 yılı için nüfus dağılımı görülmektedir. On iki eyalet içinde en fazla nüfusa 4,3 milyon kişi ile Amman eyaleti sahip olurken, bu eyalette yaşayan nüfus ülkenin toplam nüfusunun yaklaşık %42'sini oluşturmaktadır. Amman'dan sonra en fazla nüfusa 1,9 milyon kişi ile İrbid eyaleti sahip olurken bun eyalette yaşayan nüfus ülkenin toplam nüfusunun yaklaşık %18,5'ini oluşturmaktadır. Bu iki eyaleti sahip olduğu yaklaşık 1,5 milyon nüfus ile ülkenin toplam nüfusunun %14,3'ünü oluşturan Zarqa eyaleti takip etmektedir. Eyaletler arasında en az nüfusa 104 bin kişi ile Tafiela eyaleti sahip olurken ülke nüfusunun %1'i, bu eyalette yaşamaktadır. Ülke genelindeki nüfusun %90,3'ü şehirlerde yaşarken %9,7'si ise kırsala alanlarda yaşamaktadır. Bu da ülkede şehirleşmenin yüksek olduğunu göstermektedir. Şehirleşme en çok %97,3 ile Amman'da olurken onu %96,4 şehirleşme oranı ile Zarqa ile %92,4 şehirleşme oranı ile İrbid eyaletleri takip etmektedir.

Tablo 4. Ürdün'ün Eyaletlere Göre Nüfusu (2018)

Eyalet	Kentsel Nüfus	Kırsal Nüfus	Toplam
Amman	4.213.100	114.700	4.327.800
Balqa	435.900	95.100	531.000
Zarqa	1.420.300	53.700	1.474.000
Madaba	159.800	44.500	204.300
İrbid	1.765.400	146.200	1.911.600
Mafraq	413.700	180.200	593.900
Jarash	197.000	59.000	256.000
Ajlun	159.600	30.600	190.200
Karak	202.200	139.700	341.900
Tafiela	81.100	22.900	104.000
Ma'an	92.500	78.600	171.100
Aqaba	173.000	30.200	203.200
Toplam nüfus	9.313.600	995.400	10.309.000
%	90,3%	9,7%	

Kaynak: (Ürdün İstatistik Kurumu (Department of Statistics, DOS), 2019)

Not: 2019 yılı ve sonrası Birleşmiş Milletler projeksiyonudur.

2.2. GSYH

Tablo 5'te Ürdün'ün 2009-2018 yılları arasında GSYH'sı ile 2019 yılı ve sonrası için ise milli gelir projeksiyonu görülmektedir. Ürdün 2009 yılında yaklaşık 24 milyar dolarlık milli gelire sahip iken 2018 yılında ise GSYH 42,3 milyar dolara yükselmiştir. Ülke GSYH'sının 10 yılda %76,4 büyüdüğü görülmektedir. IMF projeksiyonuna göre Ürdün'ün milli gelirinin önümüzdeki yıllarda da artmaya devam edeceği ve GSYH'nın 2019 yılında 44,3 milyar dolara 2024 yılında ise 57,4 milyar dolara yükseleceği öngörülmektedir. IMF 2019-2024 döneminde Ürdün ekonomisinin ortalama %2,67 büyüyeceğinin tahmin etmektedir.

Tablo 5. Ürdün'ün GSYH'sı ve GSYH Projeksiyonu (milyon \$)

Yıl	GSYH (milyon \$)	Yıl	GSYH (milyon \$)
2009	23.975	2019	44.256
2010	26.551	2020	46.451
2011	28.932	2021	48.850
2012	30.966	2022	51.474
2013	33.676	2023	54.343
2014	36.104	2024	57.373
2015	37.969		
2016	39.252		
2017	40.766		
2018	42.291		

Kaynak: (Dünya Bankası , 2019) **ve** (Uluslararası para Fonu (IMF), 2019)

Not: 2019 yılı ve sonrası IMF projeksiyonudur.

Tablo 6'da Ürdün'ün 2005-2018 yılları arasında kişi başına düşen milli geliri (GSYH'sı) görülmektedir. Ürdün 2009 yılında yaklaşık 2.183 dolarlık kişi başına düşen milli gelire sahip iken 2018 yılında ise kişi başına düşen milli gelir 4.248 dolara yükselmiştir. Ülkede kişi başına düşen milli gelirin 14 yılda yaklaşık %95 büyüdüğü görülmektedir. IMF Ürdün'de kişi başına düşen milli gelirin 2024 yılında 5.444 dolara yükselmesini öngörmektedir.

Tablo 6. Ürdün'de Yıllara Göre Kişi başına Düşen Milli Gelir (\$)

Yıl	Kişi Başına Düşen Milli Gelir (\$)	Yıl	Kişi Başına Düşen Milli Gelir (\$)
2005	2.183	2012	3.827
2006	2.513	2013	3.952
2007	2.735	2014	4.048
2008	3.389	2015	4.097
2009	3.478	2016	4.110
2010	3.656	2017	4.169
2011	3.776	2018	4.248

Kaynak: (Dünya Bankası (The World Bank), 2019)

2.3. Doğrudan Yabancı Yatırımlar (FDI)

Doğrudan Yabancı Yatırım (DYY) özellikle sermaye birikiminin kıt olduğu ev teknoloji üretmede yetersiz kalan gelişmekte olan ülkeler için bir can simidi görevi görmektedir. Bu ülkeler için kalkınmalarının ilk aşamalarında sanayileşme yolunda ülkeye gelecek DYY çok önemlidir. DYY'nin ülkeye gelişi yeni bir tesisi kurma şeklinde olabileceği gibi mevcut bir tesisi satın alma (kamu malı ise özelleştirme) veya yerli bir firma ile ortaklığa gitme şeklinde de olabilir. Son yıllarda DYY bazı ülkelere yap-işlet-devret

(Türkiye'deki şehir hastaneleri, 3. Boğaz köprüsü, Osman Gazi köprüsü, İstanbul yeni havalimanı, İzmir-İstanbul otobanı modeli vb.) ile gelebildiği gibi yatırımı yapan ülke yatırımın tamamını karşılayıp karşılığında işletme karına ortak olabilmektedir (Çin hükümeti bu şekilde başka ülkelerde bir çok yatırım yapmaktadır).

Tablo 7'de 2005-2018 yılları arasında Ürdün'e gelen Doğrudan Yabancı Yatırımların yıllık miktarları ve yıl sonu birikimli DYY stoku görülmektedir. On dört yıllık dönem boyunca dünyada en çok DYY 2,03 trilyon dolar ile 2015 yılında gerçekleşmiştir. Ülkelere DYY girişinin 2007 ve 2016 yıllarındaki performansı da dikkat çekicidir. Ürdün ise en çok DYY girişine 3,5 milyar dolar ile 2006 yılında sahip olurken 2008 yılındaki 2,8 milyar dolarlık 2007 yılındaki 2,6 milyar dolarlık DYY girişi de dikkat çekmektedir. Ürdün'e giriş yapan DYY miktarının dünyadaki akıştan aldığı pay ise %0,1-0,3 aralığında seyretmektedir.

Ürdün'deki DYY stoku ise her sene artış göstermiş 2005 yılına 11,4 milyar dolar olan stok 2018 yılında 34,25 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Ürdün'deki DYY stokunun dünyadaki DYY stokundan aldığı payın ise %0,1 seviyesinde olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Yıllara Göre Ürdün'e Gelen Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Stoku

Yıl	DYY Akışı (dünya, milyon \$)	DYY Akışı (Ürdün, milyon \$)	Ürdün'e Gelen DYY Akışının Payı (%)	DYY Stoku (dünya, milyon \$)	DYY Stoku (Ürdün, milyon \$)	Ürdün'deki DYY Stokunun Payı (%)
2005	948.585	1.984	0,2%	11.423.017	13.229	0,1%
2006	1.403.250	3.544	0,3%	14.070.192	12.713	0,1%
2007	1.891.445	2.622	0,1%	17.930.375	19.013	0,1%
2008	1.479.747	2.826	0,2%	15.027.431	20.406	0,1%
2009	1.172.234	2.413	0,2%	17.642.197	20.761	0,1%
2010	1.365.107	1.689	0,1%	19.751.909	21.899	0,1%
2011	1.561.354	1.486	0,1%	20.375.326	23.385	0,1%
2012	1.470.334	1.548	0,1%	22.791.494	24.933	0,1%
2013	1.431.164	1.947	0,1%	24.670.591	26.946	0,1%
2014	1.357.239	2.178	0,2%	25.917.817	29.059	0,1%
2015	2.033.802	1.600	0,1%	26.312.743	30.629	0,1%
2016	1.918.679	1.553	0,1%	28.243.023	32.163	0,1%
2017	1.497.371	2.030	0,1%	32.623.558	34.250	0,1%
2018	1.297.153	950	0,1%	32.272.043	35.109	0,1%

Kaynak: (United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), 2019)

2.4. Ürdün'ün Dış Ticareti

Gelişmekte olan bir ülke olan Ürdün'ünün sanayileşmenin başlarında olduğu ve ekonomisinin de ithalata dayalı bir ekonomiye sahiptir. Bu nedenle Ürdün dış ticaret açığı veren bir ülke konumundadır. **Tablo 8'**de 2001-2018 yılları arasında Ürdün'ün dış ticareti (ihracat-ithalat) ve dış ticaret dengesi¹ görülmektedir. Ürdün 2001 yılında 2,3 milyar dolarlık ihracat gerçekleştirirken 4,9 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. Dış ticaret 2001 yılında 2,6 milyar dolarlık açık vermiştir. Ürdün 2018 yılında 7,8 milyar dolarlık ihracat gerçekleştirirken 20,3 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. Dış ticaret 2018 yılında ise 12,6 milyar dolarlık açık vermiştir. Dış ticaret yıllara içinde gelişirken dış ticaret açığının da artışı ve ülke ekonomisinin dış ülkelere bağımlı hale geldiği görülmektedir. En fazla ihracat 8,4 milyar dolar ile 2014 yılında gerçekleşirken en fazla ithalat ise 22,7 milyar dolar ile yine 2014 yılında gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı en fazla 14,4 milyar dolar ile hem ihracatın hem de ithalatın en fazla olduğu 2014 yılında gerçekleşmiştir.

Tablo 8. Yıllara Göre Ürdün'ün Dış Ticareti

Yıllar	İthalat	İhracat	Dış Ticaret Dengesi
2001	4.871.336	2.294.436	- 2.576.900
2002	5.019.699	2.770.023	- 2.249.676
2003	5.653.164	3.081.630	- 2.571.534
2004	8.143.592	3.891.117	- 4.252.475
2005	10.454.580	4.284.169	- 6.170.411
2006	11.446.910	5.166.645	- 6.280.265
2007	13.531.100	5.700.017	- 7.831.083
2008	16.871.598	7.781.765	- 9.089.833
2009	14.075.297	6.365.744	- 7.709.553
2010	15.262.001	7.023.137	- 8.238.864
2011	18.301.082	7.963.486	-10.337.596
2012	20.691.384	7.877.136	-12.814.248
2013	21.549.016	7.919.621	-13.629.395
2014	22.740.258	8.385.330	-14.354.928
2015	20.474.909	7.832.977	-12.641.932
2016	19.539.824	7.519.380	-12.020.444
2017	20.435.728	7.479.760	-12.955.968
2018	20.318.911	7.752.962	-12.565.949

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019)

2.4.1. Ürdün'ün Dünya İle Dış Ticareti

Tablo 9'da 2018 yılında Ürdün'ün ithalatı görülmektedir. Ürdün Suudi Arabistan'dan 2018 yılında 3,4 milyar dolarlık ithalat yaparken bu ülkenin toplam ithalat içindeki payı %16,7 olmuştur. Suudi Arabistan'ı 2018 yılında 2,8 milyar dolarlık ithalat yapılan Çin izlerken bu ülkenin toplam ithalat içindeki payı %13,6 olmuştur. Bu iki ülkeyi 2018 yılında 1,8 milyar dolarlık ithalat yapılan ABD takip ederken bu

¹ Dış ticaret dengesinin pozitif olması ihracatın ithalattan fazla olduğunu bir başka ifade ile dış ticaretin fazla verdiğini ifade ederken pozitif olması ihracatın ithalattan az olduğunu bir başka ifade ile dış ticaretin açık verdiğini ifade etmektedir.

ülkenin toplam ithalat içindeki payı ise %8,7 olarak gerçekleşmiştir. Ürdün 2018 yılında Türkiye'den 772,2 milyon dolarlık ithalat yaparken Türkiye Ürdün'ün en çok ithalat yaptığı 6. ülke olmuştur. Türkiye'nin Ürdün'ün toplam ithalatı içindeki payı ise %3,8 olmuştur.

İthalatının yaklaşık %30'unu Suudi Arabistan ve Çin'den yapılırken ilk üç ülkeden yapılan ithalat ise toplam ithalatın %39'unu oluşturmaktadır. İlk 10 ülkenin Ürdün'ün ithalatının %62,5'ini oluşturduğu görülmektedir. Bu da Ürdün'ün ithalatında yüksek bir yoğunlaşma olduğunu ve ithalatın belli başlı ülkelerden yapıldığını göstermektedir.

Tablo 9. Ürdün'ün İthalat Yaptığı Ülkeler (2018)

Ülke	Ürdün'ün İthalat Miktarı (Bin USD)	%
Suudi Arabistan	3.394.281	16,7%
Çin	2.769.971	13,6%
ABD	1.766.567	8,7%
Almanya	930.373	4,6%
BAE	830.495	4,1%
Türkiye	772.167	3,8%
İtalya	628.326	3,1%
Hindistan	567.720	2,8%
Mısır	552.575	2,7%
Fransa	478.912	2,4%
Diğer Ülkeler	7.627.524	37,5%
Dünya Toplam	20.318.911	100,0%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019)

Tablo 10'da son 10 yılda Ürdün'ün en fazla ithalat yaptığı ilk 10 ülke görülmektedir. 2009- 2018 dönemi boyunca Suudi Arabistan on yılın sekizinde Ürdün'ün en fazla ithalat yaptığı ülke olurken 2016 ve 2017 yıllarında ise Çin, Ürdün'ün en çok ithalat yaptığı ülke olmuştur. Ürdün'ün en çok ithalat yaptığı ikinci ülke sekiz yıl boyunca Çin olurken Çin'in en fazla ithalat yapılan ülke olduğu 2016 ve 2017 yıllarında ise Suudi Arabistan ikinci sırada yer almıştır. ABD 2010 yılı hariç her yıl en fazla ithalat yapılan üçüncü olurken 2010 yılında ise Almanya Ürdün'ün en fazla ithalat yaptığı üçüncü ülke olmuştur.

Ürdün'ün en çok ithalat yaptığı ilk 10 ülke sıralamasında 15 farklı ülke yer alırken Ürdün'ün en çok ithalat yaptığı ilk 10 ülke sıralamasında ABD, İtalya, Çin, Suudi Arabistan ve Türkiye'nin 10 yıl boyunca sürekli sıralamaya girdiği görülmektedir. Bu ülkeler dışında Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) 9 yıl sıralamada yer alırken Güney Kore 8, Mısır 6, Hindistan ve Japonya 5'er yıl, Rusya 3 yıl, Fransa 2 yıl, İsviçre ve Romanya ise 1'er yıl Ürdün'ün en çok ithalat yaptığı ilk 10 ülke sıralamasında yer almıştır.

Tablo 10. Ürdün'ün 2009-2018 Döneminde En Çok İthalat Yaptığı İlk 10 Ülke

Sıra	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Suudi Arabistan	Suudi Arabistan	Suudi Arabistan	Suudi Arabistan	Suudi Arabistan	Suudi Arabistan	Suudi Arabistan	Çin	Çin	Suudi Arabistan
2	Çin	Çin	Çin	Çin	Çin	Çin	Çin	Suudi Arabistan	Suudi Arabistan	Çin
3	ABD	Almanya	ABD	ABD	ABD	ABD	ABD	ABD	ABD	ABD
4	Almanya	ABD	İtalya	İtalya	Hindistan	Hindistan	Almanya	Almanya	BAE	Almanya
5	Mısır	Mısır	Almanya	Türkiye	İtalya	BAE	BAE	BAE	Almanya	BAE
6	Güney Kore	Güney Kore	Mısır	Mısır	Almanya	Almanya	İtalya	İtalya	İtalya	Türkiye
7	Japonya	Türkiye	BAE	Almanya	Türkiye	Türkiye	Türkiye	Türkiye	Türkiye	İtalya
8	İtalya	İtalya	Güney Kore	Hindistan	BAE	Güney Kore	Güney Kore	Japonya	Japonya	Hindistan
9	Fransa	Japonya	Rusya	BAE	Mısır	İtalya	İsviçre	Güney Kore	Güney Kore	Mısır
10	Türkiye	BAE	Türkiye	Rusya	Güney Kore	Rusya	Japonya	Romanya	Hindistan	Fransa

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019)

Tablo 11'de 2018 yılında Ürdün'ün dünyadan en fazla ithalat yaptığı ilk 10 6'lı GTİP kodlu ürün ve bu ürünlerin Ürdün'ün ithalatındaki payları görülmektedir. Ürdün'ün 2018 yılında ilk 10 üründe yaptığı ithalat yaklaşık 6,35 milyar dolar olurken ilk üç ürün toplam ithalatın %19,9'unu ilk 5 ürün toplam ithalatın %%23,7'sini ilk 10 ürünün ithalatı ise toplam ithalatın %31,2'sini oluşturmaktadır. Bu da Ürdün'ün ithalatında yüksek bir yoğunlaşma olduğunu ve ithalatın belli başlı ürünlerde yapıldığını göstermektedir

Ürdün 2018 yılında en çok ithalatı 1,5 milyar dolar ile '271019 "Diğer yağlar ve müstahzarlar" GTİP kodlu üründe yaparken bu ürünün toplam ithalat içindeki payı %7,3 olmuştur. Bu ürünü 1,33 milyar dolarlık ithalat ve %6,5'lik pay ile 271111 "Doğal gaz (sıvılaştırılmış)" GTİP kodlu ürün ile 1,24 milyar dolarlık ithalat ve %6,1'lük pay ile 270900 "Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)" GTİP kodlu ürünlerin izlediği görülmektedir.

Tablo 11 Ürdün'ün Dünyadan İthal Ettiği Ürünler (2018, 1.000 \$)

6'lı GTİP kodu	Ürün Açıklaması	İthalat (1.000 \$)	%
'271019	Diğer yağlar ve müstahzarlar	1.479.848	7,3%
'271111	Doğal gaz (sıvılaştırılmış)	1.328.888	6,5%
'270900	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	1.235.287	6,1%
'300490	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan diğer ilaçlar	398.675	2,0%
'870340	Hem benzinli hem de tahrik gücü veren elektrik motorlu diğer taşıtlar; harici güç kaynağından şarj edilenler HARIÇ	368.669	1,8%
'600690	Örme veya kroşe diğer mensucat	361.344	1,8%
'999999	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler	356.785	1,8%
'851712	Hücreli ağırlar için veya diğer kablosuz ağırlar için telefonlar	351.872	1,7%
'100119	Makarnalık buğday (durum buğdayı); tohumluk olmayan	265.379	1,3%
'870323	Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (1500cm ³ <silindir=<3000 cm ³)	202.333	1,0%
Diğer ürünler		13.969.831	68,8%
Toplam ithalat		20.318.911	100%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019)

Tablo 12'de son 10 yılda Ürdün'ün en fazla ithalat yaptığı ilk 10 ürün görülmektedir. 2009- 2018 dönemi boyunca 270900 "Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)" GTİP kodlu ürünün 3 yıl Ürdün'ün en fazla ithalat yaptığı ürün olduğu görülürken '271111 "Doğal gaz (sıvılaştırılmış)" GTİP kodlu ürünün 2 yıl Ürdün'ün en fazla ithalat yaptığı ürün olduğu '271019 "Diğer yağlar ve müstahzarlar" GTİP kodlu ürünün ise 5 yıl Ürdün'ün en fazla ithalat yaptığı ürün olduğu görülmektedir.

On yıllık dönemde 22 farklı ürünün Ürdün'ün dünyadan en çok ithal ettiği ilk on ürün sıralamasına girdiği görülmektedir.

Ürdün'ün en çok ithalat yaptığı ilk 10 ürün sıralamasında '270900, '271019, '300490, '870323 ve '999999 GTİP kodlu ürünlerin 10 yıl boyunca sürekli sıralamaya girdiği görülmektedir. Bu ürünler dışında '851712 GTİP kodlu ürünün 9 yıl, '271111 GTİP kodlu ürünün 7 yıl, '100119, '600690 ve '710812 GTİP kodlu ürünler 5'er yıl sıralamada yer alırken '100390 ve '170199 GTİP kodlu ürünler 3 yıl, '271121, '870322 ve '870324 GTİP kodlu ürünler 2 yıl, '271020, '271600, '840710, '850213, '870310, '870340 ve '880390 GTİP kodlu ürünler de 1'er yıl Ürdün'ün en çok ithalat yaptığı ilk 10 ürün sıralamasında yer almıştır.

Tablo 12. Ürdün'ün En Çok İthalat Yaptığı İlk 10 Ürün (6'lı GTİP kod)

Sıra	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	'270900	'270900	'270900	'271019	'271019	'271019	'271019	'271111	'271111	'271019
2	'271121	'271019	'271019	'270900	'270900	'270900	'270900	'870323	'270900	'271111
3	'271019	'870323	'300490	'870323	'870323	'870323	'870323	'270900	'271019	'270900
4	'870323	'300490	'870323	'300490	'710812	'710812	'710812	'271019	'870310	'300490
5	'300490	'271121	'271600	'271020	'300490	'999999	'271111	'100119	'840710	'870340
6	'999999	'870322	'851712	'999999	'999999	'300490	'999999	'300490	'300490	'600690
7	'851712	'999999	'999999	'271111	'271111	'600690	'300490	'710812	'710812	'999999
8	'870322	'851712	'271111	'100119	'851712	'100119	'600690	'851712	'870323	'851712
9	'870324	'170199	'600690	'100390	'850213	'851712	'851712	'999999	'999999	'100119
10	'880390	'870324	'170199	'170199	'100390	'100390	'100119	'600690	'851712	'870323

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019)

Tablo 13'de Tablo 12'de yer alan Ürdün'ün dünyadan en çok ithalat yaptığı 6'lı GTİP koda sahip ilk on ürünün açıklamaları görülmektedir.

Tablo 13. Tablo 12'de Yer Alan 6'lı GTİP Kodlu Ürünlerin Açıklamaları

6'lı GTİP Kodlu Ürün	Ürün Açıklaması
'100119	Makarnalık buğday (durum buğdayı); tohumluk olmayan
'100390	Arpa; tohumluk olmayan
'170199	Kimyaca saf sakkaroz ve diğer şekerler
'270900	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)
'271019	Diğer yağlar ve müstahzarlar
'271020	Petrol yağları ve bitümenli yağlardan mamul yağlar, petrol/bitümenli yağ oranı>=%70 olan diğer müst.; biodizel içeren
'271111	Doğal gaz (sıvılaştırılmış)
'271121	Doğal gaz (gaz halinde)
'271600	Elektrik enerjisi
'300490	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan diğer ilaçlar
'600690	Örme veya kroşe diğer mensucat
'710812	Altın (diğer işlenmemiş şekillerde olanlar, para yerine kullanılmayan)
'840710	Hava taşıtlarının motorları
'850213	Dizel/yarı dizel motorlu elektrojen grupları; güç>375kVA
'851712	Hüresel ağlar için veya diğer kablosuz ağlar için telefonlar
'870310	Özel kar taşıtları, golf sahası arabaları vb. özel taşıtlar
'870322	Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (1000cm ³ <silindir=<1500 cm ³)
'870323	Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (1500cm ³ <silindir=<3000 cm ³)
'870324	Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (3000cm ³ <silindir hacmi)
'870340	Hem benzinli hem de tahrik gücü veren elektrik motorlu diğer taşıtlar; harici güç kaynağından şarj edilenler HARIÇ
'880390	Diğer hava araçlarının aksam, parçası
'999999	Başka bir yerde sınıflandırılmamış ürünler

Kaynak: (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2019)

Tablo 14'de Ürdün'ün 2018 yılında dünyadan ithal ettiği 6'lı GTİP kodlu ürünlerin TİM tanımlamasına göre sektörel kırılımı görülmektedir. Dünyadan 2018 yılında 20,3 milyar dolarlık ürün ithal eden Ürdün en çok ithalatı 6,6 milyar dolar ile "Kimyevi Maddeler ve Mamulleri" sektöründe yaparken ikinci en büyük ithalatı ise 2,2 milyar dolar ile "Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri" sektöründe yapmıştır. Bu iki sektörü 2018 yılındaki 1,5 milyar dolarlık ithalat ile "Elektrik Elektronik" sektörü izlemiştir. Ürdün 2018 yılında en az ithalatı ise yaklaşık 2 milyon dolarlık ithalat ile "Gemi ve Yat" sektöründe gerçekleştirmiştir. "Kimyevi Maddeler ve Mamulleri" sektörünün ithalattan aldığı pay %32,4 olurken "Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri" sektörünün payı %11, "Elektrik Elektronik" sektörünün payı ise %7,5 olarak gerçekleşmiştir. En çok ithalat gerçekleştiren ilk 3 sektör toplam ithalatın yaklaşık %50,9'unu yapmaktadır. Daha önceki bölümlerde de görülen ithalatın ülke ve 6'lı GTİP kodlu ürünlerdeki yoğunlaşması sektörlerde de görülmektedir.

Tablo 14. Ürdün'ün Dünyadan Yaptığı İthalatın TİM Sektör Sınıflamasına Göre Dağılımı (2018, milyar \$)

TİM sektör sınıflaması	İthalat (1.000 \$)	Sektörün ithalattan aldığı pay (%)
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	6.578.091	32,4%
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	2.230.983	11,0%
Elektrik Elektronik ve Hizmet	1.533.794	7,5%
Otomotiv Endüstrisi	1.486.245	7,3%
Tekstil ve Hammaddeleri	899.672	4,4%
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	845.647	4,2%
Çelik	757.365	3,7%
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	738.414	3,6%
Makine ve Aksamları	626.721	3,1%
Demir ve Demir Dışı Metaller	596.016	2,9%
İklimlendirme Sanayii	508.370	2,5%
Savunma ve Havacılık Sanayii	486.474	2,4%
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	449.146	2,2%
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	416.195	2,0%
Mücevher	327.711	1,6%
Meyve Sebze Mamulleri	249.008	1,2%
Yaş Meyve ve Sebze	231.022	1,1%
Kuru Meyve ve Mamulleri	129.217	0,6%
Madencilik Ürünleri	108.048	0,5%
Deri ve Deri Mamulleri	99.149	0,5%
Tütün	68.638	0,3%
Halı	28.525	0,1%
Süs Bitkileri ve Mam.	11.521	0,1%
Fındık ve Mamulleri	10.338	0,1%
Zeytin ve Zeytinyağı	4.857	0,0%
Gemi ve Yat	2.020	0,0%
Diğer Sanayi Ürünleri	30.226	0,1%
TİM sektör sınıflaması dışı	865.495	4,3%
Sektörlerin toplam ithalatı	20.318.908	100,0%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019) ve TİM

Tablo 15'de Comtrade verilerine göre Ürdün'ün 2017 yılında dünyadan ithal ettiği ve dünyaya ihraç ettiği ürünlerin Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına (BEC) Göre kırılımı görülmektedir. Ürdün 2017 yılında en çok "endüstriyel malzemeler (başka yerde sınıflandırılmamış)" ürün grubunu ithal ve ihraç etmiştir. Ürdün ikinci olarak en çok "tüketim malları (başka yerde sınıflandırılmamış)" ürün grubundan ihracat gerçekleştirirken üçüncü olarak ise "yiyecek ve içecekler" ürün grubunda ihracat gerçekleştirmiştir. İthalat kısmında ise Ürdün ikinci olarak en çok "Yakıtlar ve yağlayıcılar" ürün grubundan ithalat yaparken üçüncü olarak ise "yiyecek ve içecekler" ürün grubunda ihracat gerçekleştirmiştir. Sanayileşme yolunda olan ve bu aşamada ihtiyacı olan hammadde, ara mamul ve sermaye malları ile içeride üretmediği ve tamamen ithal etmek zorunda olduğu tüketim malzemeleri Türk ihracatçıları için Ürdün'ü cazip bir pazar haline getirmektedir.

Tablo 15. Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına (BEC) Göre Ürdün'ün Dış Ticareti (2017)

Geniş Ekonomik Grupların Sınıfı	İhracat	İhracat İçindeki Payı (%)	İthalat	İthalat İçindeki Payı (%)	Dış Ticaret Dengesi
Yiyecek ve içecekler	1.094	14,6%	3.249	15,1%	- 2.155
Endüstriyel malzemeler (başka yerde sınıflandırılmamış)	2.774	37,1%	5.566	25,9%	- 2.791
Yakıtlar ve yağlayıcılar	11	0,1%	3.423	15,9%	- 3.412
Sermaye malları (nakliye araçları hariç) ve bunların parça ve aksesuarları	612	8,2%	2.705	12,6%	- 2.094
Nakliye ekipmanları ve bunların parça ve aksesuarları	392	5,3%	3.025	14,1%	- 2.633
Tüketim malları (başka yerde sınıflandırılmamış)	2.568	34,4%	2.082	9,7%	486
Eşya (başka yerde sınıflandırılmamış)	23	0,3%	1.444	6,7%	- 1.421
Toplam	7.474	100%	21.493	100%	-14.019

Kaynak: (UN Comtrade Database, 2019)

2.4.2. Ürdün'ün Türkiye İle Dış Ticareti

Bir önceki bölümde Ürdün'ün dünyadan ithalatı incelenmişti bu bölümde de Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalat başka olmak üzere Ürdün'ün Türkiye ile dış ticareti incelenecektir.

Tablo 16'da Ürdün'ün 2009-2018 yılları arasında Türkiye'den yaptığı ithalat ve bu ithalatın dünyadan yaptığı toplam ithalat içindeki payı görülmektedir. Ürdün Türkiye'den 2009 yılında 413 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirirken bu ithalatın dünyadan yaptığı toplam ithalat içindeki payı ise %2,9 olmuştur. Ürdün Türkiye'den 2018 yılında ise 772,2 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirirken bu ithalatın dünyadan yaptığı toplam ithalat içindeki payı ise %3,8 olmuştur. Ürdün Türkiye'den yaptığı ithalat 2018 yılında 2009 yılına göre artış gösterirken Türkiye'den yapılan ithalatın dünyadan yaptığı toplam ithalat içindeki payı da artış göstermiştir. Ürdün Türkiye'den en fazla ithalatı 951 milyon dolar ile 2012 yılında gerçekleştirirken Türkiye'den yapılan ithalatın dünyadan yaptığı toplam ithalat içindeki pay ise en fazla %4,6 ile yine 2012 yılında gerçekleşmiştir.

Tablo 16. Ürdün'ün Yıllara Göre Türkiye'den Yaptığı İthalat

Yıllar	Ürdün'ün Türkiye'den İthalatı (1.000 \$)	Ürdün'ün Dünyadan İthalatı (1.000 \$)	Ürdün'ün Türkiye'den İthalatının Dünyadan Yaptığı İthalat İçindeki Payı (%)
2009	412.956	14.075.297	2,9%
2010	558.398	15.262.001	3,7%
2011	548.925	18.301.082	3,0%
2012	951.038	20.691.384	4,6%
2013	754.563	21.549.016	3,5%
2014	849.224	22.740.258	3,7%
2015	756.810	20.474.909	3,7%
2016	665.492	19.539.824	3,4%
2017	682.729	20.435.728	3,3%
2018	772.167	20.318.911	3,8%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019)

Tablo 17'de görüleceği üzere dünyada 2018 yılında 5.822 farklı 6'lı GTİP kodlu ürünün ithalatı gerçekleşirken bu ürünlerin ithalat tutarı yaklaşık 19,7 trilyon dolar olmuştur. İhracat kısmı incelendiğinde ise dünyada 2018 yılında 5.668 farklı 6'lı GTİP kodlu ürünün ihracatı gerçekleşirken bu ürünlerin ihracat tutarı yaklaşık 19,3 trilyon dolar olmuştur.

Türkiye 2018 yılında 4.729 farklı 6'lı GTİP kodlu ürünün ihracatını gerçekleştirirken bu ürünlerin ihracat tutarı yaklaşık 168 milyar dolar olmuş, dünya ihracatından da yaklaşık %0,9 pay almıştır. Türkiye 2018 yılında 4.788 farklı 6'lı GTİP kodlu ürünün ithalatını gerçekleştirirken bu ürünlerin ithalat tutarı yaklaşık 223 milyar dolar olmuş, dünya ithalatında da yaklaşık %1,1 pay almıştır.

Ürdün ise dünyadan 2018 yılında 4.094 farklı 6'lı GTİP kodlu ürünün ithalatını gerçekleştirirken bu ürünlerin ithalat tutarı yaklaşık 20,3 milyar dolar olmuş ve dünya ithalatından da yaklaşık %0,1 pay almıştır. Ürdün dünyaya 2018 yılında 2.316 farklı 6'lı GTİP kodlu ürünün ihracatını gerçekleştirirken bu ürünlerin ihracat tutarı yaklaşık 7,75 milyar dolar olmuş ve dünya ihracatından da yaklaşık %0,04 pay almıştır. Ürdün dünya genelinde ithal edilen 5.852 ürünün sadece %70'ine denk gelen 4.094 ürün ithal ederken dünya genelinde ihraç edilen 5.668 ürünün ise sadece %41'ine denk gelen 2.316 ürün ihraç etmiştir. Bu da Ürdün'ün sanayileşme yolunda iyi bir ithalatçı ülke olduğunu ancak uluslararası piyasalarda henüz satabileceği çok ürünün olmadığını göstermektedir. Türk ihracatçıları için Ürdün'ün hammadde, ara mamul, yatırım malları (sermaye malı) ve bitmiş tüketici ürününde gelişmekte olan bir pazar olduğu görülmektedir.

Tablo 17. Ürdün, Türkiye ve Dünya Ticaretine Genel Bakış

Dış Ticaret Göstergesi	Ürün sayısı	Tutar (milyar \$)
Dünyadaki Toplam İhracat	5.668	19.346,60
Dünyadaki Toplam İthalat	5.852	19.689,80
Ürdün'ün Dünyaya İhracatı	2.316	7,752
Ürdün'ün Dünyadan İthalatı	4.094	20,32
Türkiye'nin Dünyadan İthalatı	4.788	223,00
Türkiye'nin Dünyaya İhracatı	4.729	167,97
Ürdün'ün Türkiye'den İthalatı	1.799	0,772
Ürdün'ün Türkiye'ye İhracatı	173	0,098
Ürdün'ün Türkiye'den İthalatının Toplam İthalatı İçindeki Payı (%)	43,9%	3,80%
Türkiye'nin Ürdün'den İthalatının Toplam İthalatı İçindeki Payı (%)	3,61%	0,04%
Ürdün'ün İthalatının Dünyadaki Toplam İthalat İçindeki Payı (%)	70,0%	0,10%
Ürdün'ün İhracatının Dünyadaki Toplam İhracat İçindeki Payı (%)	40,9%	0,04%

Kaynak: (Uluslararası Ticaret Merkezi (International Trade Centre, ITC), 2019)

Tablo 18'de 2018 yılında Ürdün'ün Türkiye'den en fazla ithalat yaptığı ilk 10 ürün ve bu ürünlerin Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı toplam ithalat içindeki payları görülmektedir. Ürdün'ün Türkiye'den 2018 yılında ilk 10 üründe yaptığı ithalat 186,8 milyon dolar olurken ilk 10 ürünün ithalatı Türkiye'den yapılan toplam ithalatının %24,2'sini oluşturmaktadır. Bir başka ifade ile 2018 yılında Ürdün'ün Türkiye'den ithal ettiği her dört üründen biri ilk 10 ürün içinde yer almıştır. Bu da ihracatçılarımızın Ürdün'e yapılan ihraç ürünlerde yoğunlaşma yaşadıklarını ve ihraç ürünlerini yeterince çeşitlendiremediklerini göstermektedir. Ürdün 2018 yılında Türkiye'den en çok ithalatı 62,7 milyon dolar ile '611430 "Diğer giyim eşyası; sentetik ve suni liflerden (örme veya kroşe)" GTİP kodlu üründe yaparken bu ürünün toplam ithalat içindeki payı %8,1 olmuştur. Bu ürünü 31,1 milyon dolarlık ithalat ve %4'lük pay ile '711319 "Diğer kıymetli metal-kaplamalarından mücevherci eşyası" GTİP kodlu ürün ile 21,2 milyon dolarlık ithalat ve %2,7'lik pay ile '600191 "Örme veya kroşe tüylü mensucat (pamuktan)" GTİP kodlu ürünün izlediği görülmektedir.

Tablo 18. Ürdün'ün Türkiye'den İthal Ettiği Ürünler (2018, 1.000 \$)

6'lı GTİP Kodu	Ürün Açıklaması	İthalat (1.000 \$)	%
'611430	Diğer giyim eşyası; sentetik ve suni liflerden (örme veya kroşe)	62.689	8,1%
'711319	Diğer kıymetli metal-kaplamalarından mücevherci eşyası	31.108	4,0%
'600191	Örme veya kroşe tüylü mensucat (pamuktan)	21.207	2,7%
'870210	Minibüs, midibüs ve otobüs; dizel veya yarı dizel, kapasitesi >=10 kişi	12.820	1,7%
'730890	Demir/çelikten diğer inşaat-aksamı	10.225	1,3%
'731100	Demir/çelikten sıkıştırılmış/sıvılaştırılmış gaz için kaplar	9.917	1,3%
'620520	Erkek/erkek çocuk için gömlek; pamuktan	9.872	1,3%
'845011	Tam otomatik çamaşır yıkama makineleri-kapasitesi=<10 kg	9.761	1,3%
'611420	Diğer giyim eşyası; pamuktan (örme veya kroşe)	9.704	1,3%
'551511	Devamsız poliester+viskoz ipeği liflerinden	9.474	1,2%
Diğer ürünler		585.390	75,8%
Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı toplam ithalat		772.167	100,0%

Kaynak: (Uluslararası Ticaret Merkezi (International Trade Centre, ITC), 2019)

Tablo 19' da 2009-2018 döneminde Ürdün'ün Türkiye'den en fazla ithalatını yaptığı ilk 10 6'lı GTİP kodlu ürün görülmektedir. 2009- 2018 dönemi boyunca 42 farklı ürünün Ürdün'ün Türkiye'den en çok ithal ettiği ilk on ürün sıralamasına girdiği görülmektedir. Ürdün'ün Türkiye'den en çok ithalatını yaptığı ilk 10 ürün sıralamasında 271019 GTİP kodlu ürünün 5 yıl boyunca 611430 GTİP kodlu ürünün 3 yıl 730490 GTİP kodlu ürünün ise 2 yıl Ürdün'ün Türkiye'den en çok ithal ettiği ürün olduğu görülmektedir.

Ürdün'ün Türkiye'den en çok ithalat yaptığı ilk 10 ürün sıralamasında '271019, '551511 ve '731100 GTİP kodlu ürünlerin 7 yıl boyunca sürekli sıralamaya girdiği görülmektedir. Bu ürün dışında '611430, '740829 ve '999999 GTİP kodlu ürünler 6 yıl sıralamada yer alırken '251511 GTİP kodlu ürün 5 yıl, '731021 GTİP kodlu ürün 4 yıl, '240310, '240319, '441510, '611420, '620520 ve '870323 GTİP kodlu ürünler 3'er yıl, '071320, '600191, '611490, '711319, '721610 ve '730490 GTİP kodlu ürünler 2'ser yıl ve geriye kalan 22 ürün de 1'er yıl Ürdün'ün Türkiye'den en çok ithalat yaptığı ilk 10 ürün sıralamasında yer almıştır.

Tablo 19. Ürdün'ün 2009-2018 Döneminde Türkiye'den En Çok İthalatını Yaptığı İlk 10 Ürün (6'lı GTİP Kod)

Sıra	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	'271019	'730490	'730490	'271019	'271019	'271019	'271019	'611430	'611430	'611430
2	'240310	'271019	'721320	'271020	'740829	'740829	'611430	'551511	'600191	'711319
3	'730650	'240310	'240310	'721391	'611430	'611430	'740829	'271019	'551511	'600191
4	'071320	'731100	'720719	'551511	'441510	'999999	'731100	'731100	'711319	'870210
5	'841590	'071320	'740829	'740829	'551511	'551511	'999999	'611420	'731100	'730890
6	'999999	'251511	'720310	'999999	'731021	'731021	'551511	'740829	'710812	'731100
7	'251511	'999999	'620920	'441510	'620520	'731100	'251511	'871631	'611420	'620520
8	'731100	'600690	'611490	'611490	'240319	'251511	'240319	'570292	'620520	'845011
9	'721610	'080810	'720810	'731021	'845090	'240319	'040630	'540710	'870323	'611420
10	'731021	'721610	'251511	'721699	'999999	'441510	'870323	'870323	'841821	'551511

Kaynak: (Uluslararası Ticaret Merkezi (International Trade Centre, ITC), 2019)

Tablo 20'de Tablo 19'da yer alan Ürdün'ün Türkiye'den en çok ithalatını yaptığı 6'lı GTİP koda sahip ilk on ürünün açıklamaları görülmektedir.

Tablo 20. Tablo 19'da yer alan 6'lı GTİP kodlu ürünlerin açıklamaları

6'lı GTİP Kodlu Ürün	Ürün Açıklaması
'271019	Diğer yağlar ve müstahzarlar
'551511	Devamsız poliester+viskoz ipeği liflerinden
'731100	Demir/çelikten sıkıştırılmış/sıvılaştırılmış gaz için kaplar
'611430	Diğer giyim eşyası; sentetik ve suni liflerden (örme veya kroşe)
'740829	Diğer bakır alaşımlarından olan teller
'999999	Başka yerde sınıflandırılmamış ürün
'251511	Mermer ve traverten (ham/kabaca yontulmuş)
'731021	Demir/çelik kutular-hacmi<50 lt, lehimle vb. kapatılacak
'240310	İçilen Tütün (Herhangi Bir Oranda Tütün Yerine Geçen Maddeleri İçersin İçermesin)
'240319	İçilen sigara, pipo ve diğer tütünlere (Nargile tütünlere hariç)
'441510	Ağaçtan muhafazalar, kutu, kafes sandık, benzeri; kablo makarası
'611420	Diğer giyim eşyası; pamuktan (örme veya kroşe)
'620520	Erkek/erkek çocuk için gömlek; pamuktan
'870323	Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (1500cm ³ <silindir=<3000 cm ³)
'071320	Nohut; kabuksuz (kuru)
'600191	Örme veya kroşe tüylü mensucat (pamuktan)
'611490	Diğer giyim eşyası; dokunabilir diğer maddelerden (örme veya kroşe)
'711319	Diğer kıymetli metal-kaplamalarından mücevherci eşyası
'721610	U, I/H şeklinde profil (sıcak haddelenmiş, sıcak çekilmiş) yükseklik >80mm
'730490	Demir/çelikten diğer dikişsiz tüp, boru, içi boş profiller
'040630	Eritme peynirler (rendelenmemiş/toz haline getirilmemiş)
'080810	Elma (taze)

6'lı GTİP Kodlu Ürün	Ürün Açıklaması
'271020	Petrol yağları ve bitümenli yağlardan mamul yağlar, petrol/bitümenli yağ oranı \geq %70 olan diğer müst.; biodizel içeren
'540710	Naylon, poliamid, poliester dayanıklı ipliklerinde dokumalar
'570292	Yer kaplaması (sentetik/suni maddeden, havsız, hazır eşya, tuftesiz/flokesiz)
'600690	Örme veya kroşe diğer mensucat
'620920	Bebek için giyim eşyası ve aksesuar; pamuktan
'710812	Altın (diğer işlenmemiş şekillerde olanlar, para yerine kullanılmayan)
'720310	Demir cevherinin doğrudan indirgenmesiyle elde edilen demirli ürünler
'720719	Demir/alaşimsız çelik (C \leq %0,25, diğer mamuller)
'720810	Yassı hadde ürünü (geniş. \geq 600mm.rulo, sıcak hadde, üzeri kabartmalı)
'721320	Filmaşın (sıcak hadde, kangal halinde, otomat çeliğinden)
'721391	Filmaşın (çap \leq 14mm. enine kesiti daire şeklinde)
'721699	Demir/çelikten diğer profiller (soğuk işlenmiş-diğer)
'730650	Diğer alaşımli çelikten kesiti daire şeklinde kaynaklı borular
'730890	Demir/çelikten diğer inşaat-aksamı
'841590	Klima cihazlarının aksam-parçaları
'841821	Ev tipi buzdolabı-kompresörlü
'845011	Tam otomatik çamaşır yıkama makineleri-kapasitesi \leq 10 kg
'845090	Çamaşır makinelerine ait aksam ve parçalar
'870210	Minibüs, midibüs ve otobüs; dizel veya yarı dizel, kapasitesi \geq 10 kişi
'871631	Tanker römork ve yarı römorklar

Kaynak: (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2019)

Tablo 21'de Ürdün'ün Türkiye'den ithal ettiği 1.799 ürünün TİM tanımlamasına göre sektörel kırılımı görülmektedir. “Kimyevi Maddeler ve Mamulleri” sektörü Ürdün'ün dünyadan en çok ithalat gerçekleştirdiği sektör olurken “Hazırgiyim ve Konfeksiyon” sektörü ise Ürdün'ün Türkiye'den en çok ithalat yaptığı sektör olmuştur. Ürdün, 2018 yılında “Kimyevi Maddeler ve Mamulleri” sektöründe dünyadan 6,6 milyar dolarlık ithalat yaparken Türkiye'den ise “Hazırgiyim ve Konfeksiyon” sektöründe 82,3 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. Ürdün Türkiye'den en çok ikinci ithalatı ise 31,1 milyon dolar ile “Mücevher” sektöründe gerçekleştirmiştir. Bu iki sektörü 30,7 milyon dolarlık ithalat ile “Tekstil ve Hammaddeleri” sektörü izlemektedir.

Ürdün'ün dünyadan en çok ithalatını gerçekleştirdiği sektörler ile Türkiye'den en çok ithalatını yaptığı sektörler sınıflandırıldığında 8 sektörün öne çıktığı görülmektedir. Bu sektörlerden sadece 1 tanesinde “Otomotiv Endüstrisi sektörü” Ürdün'ün dünyadan en çok ithalat yaptığı ürünlerin sektörel sıralaması Türk ihracatçılarından ithalatını gerçekleştirdiği sektörlerin sıralaması ile örtüştüğü görülmektedir. Yapılan analizde “Kimyevi Maddeler ve Mamulleri” ile “Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri” sektörlerinin ise Ürdün'ün dünyadan yaptığı ithalat sıralamasında 1. ve 2. sıralarda olmasına karşılık Türkiye'den yapılan ithalattaki sıralamada gerilerde kaldığı görülmektedir. İhracatçılarımızın Ürdün'ün ithalatında üst sıralarda yer alan bu sektörlerde Ürdün pazarlarına hiç giremediği toplamda Ürdün'ün dünyadan 8,8 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirdiği bu iki sektörde bu pazara hiç ürün satamayan Türk ihracatçıları için daha çok kat edilecek yolun olduğu görülmektedir.

Tabloda ayrıca Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalatın sektörel kırılımı incelendiğinde Türk ihracatçılarının “Kimyevi Maddeler ve Mamulleri”, “Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri”, “İklimlendirme Sanayii”, “Savunma ve Havacılık Sanayii”, “Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri”, “Yaş Meyve ve Sebze”, “Madencilik Ürünleri”, “Deri ve Deri Mamulleri”, “Tütün”, “Süs Bitkileri ve Mamulleri”, “Fındık ve Mamulleri”, “Zeytin ve Zeytinyağı” ile “Gemi ve Yat” sektörlerine hiç ürün satamadığı görülmektedir.

Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalatının dünyadan gerçekleştirdiği ithalat içindeki payı incelendiğinde “Halı” sektörünün dünyadan az ithal edilmesine karşı bu üründe Türkiye’den yapılan ithalatta %26 ile en yüksek paya sahip olan sektör olduğu görülmektedir. Sektörler arasında Ürdün'ün dünyadan gerçekleştirdiği ithalatta %18’lik paya sahip “Hazırgiyim ve Konfeksiyon” sektörü ile %9’luk paya sahip “Mücevher” sektörünün de performansları dikkat çekicidir. Türk ihracatçılarının Ürdün pazarında görece fazla paya sahip oldukları bu sektörlerde pazar paylarını genişletmeleri diğer sektörlerle göre daha kolay görülmektedir. Sektörler arasında Ürdün'ün dünyadan gerçekleştirdiği ithalat içinde en az paya ise “Elektrik Elektronik”, “Otomotiv Endüstrisi”, “Tekstil ve Hammaddeleri”, “Su Ürünleri ve Hayvansal Mam.”, “Çelik”, “Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri” ile “Demir ve Demir Dışı Metaller” sektörlerinin sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 21. Ürdün'ün Türkiye'den İthal Ettiği Ürünlerin Sektörel Dağılımı (2018, 1.000 \$)

TİM sektör sınıflaması	Ürdün'ün dünyadan yaptığı ithalat (1.000 \$)	Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalat (1.000 \$)	Ürdün'ün Dünyadan İthalatına Göre Sıralaması	Ürdün'ün Türkiye'den İthalatına Göre Sıralaması	Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı toplam ithalat içindeki payı (%)
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	6.578.091	-	1	14	0%
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	2.230.983	-	2	14	0%
Elektrik Elektronik	1.533.794	16.220	3	6	1%
Otomotiv Endüstrisi	1.486.245	21.183	4	4	1%
Tekstil ve Hammaddeleri	899.672	30.685	5	3	3%
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	845.647	8.750	6	7	1%
Çelik	757.365	20.142	7	5	3%
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	738.414	7.263	8	10	1%
Makine ve Aksamları	626.721	1	9	11	0%
Demir ve Demir Dışı Metaller	596.016	7.859	10	8	1%
İklimlendirme Sanayii	508.370	-	11	14	0%

TİM sektör sınıflaması	Ürdün'ün dünyadan yaptığı ithalat (1.000 \$)	Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalat (1.000 \$)	Ürdün'ün Dünyadan İthalatına Göre Sıralaması	Ürdün'ün Türkiye'den İthalatına Göre Sıralaması	Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı toplam ithalat içindeki payı (%)
Savunma ve Havacılık Sanayii	486.474	-	12	14	0%
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	449.146	82.267	13	1	18%
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	416.195	-	14	14	0%
Mücevher	327.711	31.108	15	2	9%
Meyve Sebze Mamulleri	249.008	1	16	11	0%
Yaş Meyve ve Sebze	231.022	-	17	14	0%
Kuru Meyve ve Mamulleri	129.217	1	18	11	0%
Madencilik Ürünleri	108.048	-	19	14	0%
Deri ve Deri Mamulleri	99.149	-	20	14	0%
Tütün	68.638	-	21	14	0%
Halı	28.525	7.308	22	9	26%
Süs Bitkileri ve Mam.	11.521	-	23	14	0%
Fındık ve Mamulleri	10.338	-	24	14	0%
Zeytin ve Zeytinyağı	4.857	-	25	14	0%
Gemi ve Yat	2.020	-	26	14	0%
Diğer Sanayi Ürünleri	30.226	-			0%
TİM sektör sınıflaması dışı	865.495	539.363			62%
Sektörlerin toplam ithalatı	20.318.908	772.151			3,8%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019) ve TİM

Tablo 22'de yıllara göre Ürdün'e ihracat yapan firma sayısı, bu firmalar içinde kaç tanesinin Ürdün'e ilk kez ihracat gerçekleştirdikleri, ihracat miktarları ile firma başına düşen ihracat miktarları görülmektedir. Ürdün'e 2003 yılında 1.424 firma ihracat gerçekleştirirken bunların 94 tanesi bu ülkeye ilk kez ihracat yapmıştır. Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı toplam ithalat 153 milyon dolar olurken bunun 1,4 milyon dolarlık kısmını bu ülkeye ilk kez ihracat yapan 94 firma gerçekleştirmiştir. Firma başına düşen ihracat incelendiğinde ise genel ortalama firma başına 197,3 bin dolar olurken bu ülkeye ilk kez

ihracat yapan 94 firma başına ise 14,4 bin dolar olmuştur. Ürdün'e 2018 yılında 4.406 firma ihracat gerçekleştirirken bunların 145 tanesi bu ülkeye ilk kez ihracat yapmıştır. Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı toplam ithalat 775,3 milyon dolar olurken bunun 2,9 milyon dolarlık kısmını bu ülkeye ilk kez ihracat yapan 145 firma gerçekleştirmiştir. Ürdün'e hem toplam ihracat yapan firma sayısı hem de ilk kez ihracat yapan firma sayısı ve ihracat rakamları 2018 yılında 2003 yılına göre artış göstermiştir. Firma başına düşen ihracat incelendiğinde ise 2018 yılında genel ortalama firma başına 176 bin dolar olurken bu ülkeye ilk kez ihracat yapan 145 firma başına ise 20 bin dolar olmuştur.

Tablo 22. Yıllara Göre Ürdün'e İhracat Yapan Firmaların Analizi

Yıllar	Ürdün'e İlk Kez İhracat Yapan Firma Sayısı	Ürdün'e İlk Kez İhracat Yapan Firmaların Gerçekleştirdiği İhracat (\$)	Ürdün'e İlk Kez İhracat Yapan Firma Başına Düşen İhracat (\$)	Ürdün'e İhracat Yapan Toplam Firma Sayısı	Ürdün'ün Türkiye'den Yaptığı İthalat	Ürdün'e İhracat Yapan Firma Başına Düşen İhracat (\$)
2003	94	1.355.686	14.422	1.424	152.765.808	107.279
2004	89	1.543.661	17.345	1.597	231.392.097	144.892
2005	89	1.536.714	17.266	1.817	288.283.917	158.659
2006	68	2.151.441	31.639	1.810	327.239.812	180.795
2007	62	4.616.264	74.456	1.945	394.831.472	202.998
2008	65	3.315.659	51.010	1.973	462.055.016	234.189
2009	66	1.424.382	21.582	2.196	460.365.128	209.638
2010	66	1.730.510	26.220	2.258	570.464.585	252.642
2011	53	1.386.506	26.160	2.422	507.491.084	209.534
2012	69	3.509.309	50.860	2.612	762.352.688	291.866
2013	80	1.839.109	22.989	2.879	733.853.540	254.899
2014	62	1.890.850	30.498	3.177	902.131.330	283.957
2015	78	2.518.461	32.288	3.413	828.055.060	242.618
2016	113	3.746.920	33.159	3.873	707.828.103	182.760
2017	120	3.109.685	25.914	4.133	672.568.066	162.731
2018	145	2.910.948	20.076	4.406	775.298.675	175.964

Kaynak: TİM

Tablo 23'de 2003-2018 dönemini kapsayan 16 yıl boyunca Ürdün'e ihracat yapan firmaların kaç yıl ihracat yaptıklarının kırılımı görülmektedir. On altı yılın tamamında 115 firma ihracat gerçekleştirirken bu firmaların ihracat toplamı 16 yıl boyunca 1,3 milyar dolar olmuştur. On beş yıl boyunca 54 firma 328 milyon dolar ihracat yaparken on dört yıl boyunca 82 firma toplamda 351,2 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. Sürekli ihracat yapan firmaların ortalama ihracatı 11 milyon dolar olurken on iki yıl ihracat gerçekleştiren firmaların ortalaması ise 14,2 milyon dolar olmuştur.

Tablo 23. 2003-2018 Döneminde Ürdün'e İhracat Yapan Firmaların Kaç Yıl İhracat Yaptıklarının Kırılımı

İhracat Yapılan Yıl Sayısı	İhracat Yapan Firma Sayısı	Ürdün'e Yapılan İhracat (\$)	Firma Başında Düşen İhracat (\$)
16	115	1.259.261.659	10.950.101
15	54	327.747.574	6.069.400
14	82	351.170.991	4.282.573
13	89	548.147.403	6.158.960
12	110	1.559.801.621	14.180.015
11	146	318.000.188	2.178.083
10	163	438.676.538	2.691.267
9	209	506.994.150	2.425.809
8	241	491.763.500	2.040.512
7	325	293.221.370	902.220
6	476	532.023.102	1.117.696
5	629	412.954.391	656.525
4	888	459.021.140	516.916
3	1480	429.041.517	289.893
2	2710	420.591.995	155.200
1	6927	428.559.243	61.868

Kaynak: TİM

3. Ürdün ile Türkiye Arasındaki Ticaretin 2018 "TradeMap" Verileri ile RCA Analizi

3.1. Çalışmanın Metodolojisi

Ürdün'ün gelişmekte olan ekonomisinin 2018 yılında 20,3 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirilmesi ve ABD ile yapılan STA'nın bu ülkeden ABD'ye yapılacak ihracatta avantaj sağlaması ile Türk ihracatçıları için kritik bir hedef pazar konumundadır. Söz konusu pazara ihracat yapmak isteyen firmaların Türkiye'den yaptığı ithalatın daha da geliştirilmesi mümkün olan bu pazara yönelik etkili stratejiler geliştirmesine ihtiyaç vardır.

Söz konusu pazardan daha fazla pay alabilmek adına Türkiye'nin izleyebileceği makro stratejilerin belirlenmesinde gerek Türkiye'nin ihracatından hareketle rekabet üstünlüğüne sahip olduğumuz ürünlerde bir başka ifade ile arz yönünün kuvvetli olduğu ürünlerde Ürdün pazarındaki konumumuz gerekse Ürdün'ün ithalatından hareketle Ürdün'ün yoğun bir şekilde ithalatını yaptığı ürünlerin bir başka ifade ile talep yönünün kuvvetli olduğu ürünlerin tespit edilmesi böylece arz-talep ile Ürdün pazarına satılabilecek rekabet üstünlüğüne sahip olunan hedef ürünlerin tespiti için kullanılacak yöntemler olarak öne çıkmaktadır.

Bu çalışmanın amacı Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ve Ürdün pazarına satabileceği aynı zamanda Ürdün'ün ABD ile yaptığı STA kapsamında bu ülke üzerinden ABD pazarına ihraç edilebilecek ürünlerin tespitinin analizidir.

Çalışmada dünyada ihracata konu olan 5.668 ürün içinde Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğü olan (Revealed Comparative Advantage "RCA"/ Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler değeri 1 ve üzerinde olan) ürünler tespit edilmiştir. Tespit edilen ürünler için Ürdün'ün küresel ticareti ve bu ticaret içinde Türkiye'nin payı analiz edilmiştir. Bu yöntemde Türkiye'nin küresel piyasalarda rekabet üstünlüğü olan ürünlerin arzından yola çıkılarak bu ürünlerin Ürdün'ün talep kısmı ile birlikte incelenmesi amaçlanmıştır.

Bir ülkenin ihraç ettiği ürünlerde rekabet avantajına sahip olduğu ürünün tespit edilmesine yönelik çeşitli yöntemler vardır. Bu tür ürünlerin tespit edilip o ürün üzerinde uzmanlaşmaya gidilmesi uluslararası piyasalarda ülkeye rekabet açısından avantaj getirecektir. Dezavantajlı bir ürünün üretiminde ve ticaretinde ısrar etmek yurt içi kaynakların amacına uygun ve verimli dağılmamasına neden olacaktır.

Adam Smith'in mutlak üstünlük ve David Ricardo'nun karşılaştırmalı üstünlük yaklaşımları bu alan üzerinde tüm otoriterlerce kabul edilmiş en bilinen yöntemlerdir. Daha sonraki yıllarda ise Béla Balassa (1965, Trade Liberalisation and "Revealed" Comparative Advantage) "açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük" (revealed comparative advantage-RCA) kavramını ortaya atarak ülke ekonomilerinin karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu ürünlerin belirlenmesine yardımcı olan bir endeks geliştirmiştir. Bugün Dünya Bankası, UNCTAD, DTÖ, ITC (Intracen/ TradeMap) gibi birçok kurum, ülkelerin dış ticarete rekabet güçlerini analiz eden çalışmalarda halen RCA endeks analizlerine başvurmakta, küresel anlamda RCA hesaplama sonuçlarını kendi internet sitesi üzerinden yayınlamaktadır.

"Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük (RCA)" endeksine göre, eğer bir ülkede herhangi bir yıl içinde, ilgili ürünün ihracatının, ülkenin toplam ihracatı içindeki payı dünya ortalamasına göre yüksek ise (aynı ürünün toplam dünya ihracatı içindeki payına oranı birim değerden büyükse), o üründe ilgili ülke karşılaştırmalı üstünlüğe (RCA) sahiptir. Aynı ürünün toplam dünya ihracatı içindeki payına oranı birim değerden düşük ise ülke o üründe dünya piyasasında dezavantajlı durumdadır (Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization, WTO), 2019).

$$RCA^i_k = (X^i_k / X^i) / (X_k / X) ; i= \text{ülke, k: ürün}$$

X^i_k : i ülkesinin k ürünü için yıl içindeki toplam ihracatı

X^i : i ülkesinin yıl içindeki toplam ihracatı (bütün ürünlerin toplam ihracatı)

X_k : k ürünü için yıl içindeki dünya toplam ihracatı

X : yıl içindeki dünya toplam ihracatı (bütün ürünlerin toplam ihracatı)

Yukarıdaki formül ile elde edilen RCA değerleri 1 ve 1'den büyük ise ülke o ürünün ihracatında avantajlıdır, küçük ise dezavantajlıdır.

Çalışmada Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) ve Birleşmiş Milletlerin (UNCTAD) ortak ajansı olan Uluslararası Ticaret Merkezi (ITC)'nin uluslararası ticareti ürün ve ülke kırılımında gösteren web sitesi "TradeMap"ten alınmış verilerle analizler yapılmıştır.

Dünya Bankası tarafından, insanların ticaret ve tarifeler hakkındaki bilgilere rahatça erişmeleri için Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) ile işbirliği içinde; Uluslararası Ticaret Merkezi (ITC), Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü (UNSD) ve Dünya Ticaret Örgütü (WTO) gibi

uluslararası kuruluşlarla da istişare içinde olarak; Dünya Entegre Ticaret Çözümünü (Dünya Ticaret Örgütü) geliştirilmiştir. (WITS) (Dünya Bankası (The World Bank), 2019). Dünya Bankası'nın da uluslararası ticaret ile ilgili analizlerde ITC'nin veri sitesi olan "TradeMap"den faydalandığı görülmektedir.

"TradeMap", dünyanın en büyük ticaret veri tabanına çevrimiçi erişim sağlamanın yanı sıra ülkelerin ihracat performansı, uluslararası talep, alternatif pazarlar ve hem ürün hem de ülke açısından rakiplerin rolü hakkında göstergeler sunmaktadır.

"TradeMap" web tabanlı bir etkileşimli ortamda çalışır ve 220'den fazla ülke ve bölgede ve 2'li, 4'lü ve 6'lı GTİP (Armonize Sistem) kodu ile tanımlanan yaklaşık 5.300 ürünün ticari akışlarını (değerler, miktarlar, eğilimler, pazar payı ve hem birim hem de grafik formatında) kapsar. Ticari veriler ayrıca, 150'den fazla ülke için tarife seviyesinde ve 100'den fazla ülke için de aylık veya üç aylık olarak mevcuttur.

Yıllık veriler, Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü tarafından tutulan dünyanın en büyük ticari veri tabanı olan COMTRADE'e dayanmaktadır ve aylık veya üç aylık veriler ITC tarafından ulusal gümrük ofislerinden veya bölgesel kuruluşlardan toplanmaktadır. Piyasaya erişim verileri doğrudan Piyasaya Erişim Haritası (Market Access Map) uygulamasından alınır (International Trade Centre, MacMap, 2019).

Dünyada ihracata konu olan ürün sayısının 5.668 Türkiye'nin ihraç ettiği ürünlerin RCA değerleri 1 ve üzerinde olan ürün sayısının ise 1.506 üründe Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalat analiz edilmiştir.

3.2. RCA Analizi İle Elde Edilen Bulgular

Ürdün 2018 yılında dünyadan 143 farklı ülkeden 4.094 6'lı GTİP kodlu ürün ithal ederken 2.316 GTİP kodlu ürünü ise ihraç ettiği görülmektedir. Türkiye ise dünyanın 214 ülkesine 4.729 GTİP kodlu ürün ihraç ederken 4.788 GTİP kodlu ürünü de ithal ettiği görülmektedir. Bu da Ürdün'ün küresel tedarik zincirinde Türkiye kadar çok fazla yer alamadığını göstermektedir. Ayrıca Ürdün'ün aynı yıl içerisinde Türkiye'den 1.799 ürün aldığı da görülmektedir.

Ürdün'ün dünyadan ithal ettiği 4.094 ürün içinde Türkiye'nin dünyaya hiç satmadığı 162 ürün olduğu görülürken Türkiye'nin dünyaya ihraç ettiği 4.729 ürün içinde ise Türkiye'nin Ürdün'e satmadığı ancak diğer ülkelere ihraç ettiği 9,8 milyar dolar tutarında 797 ürün olduğu görülmektedir. Bu ürünleri Ürdün'ün dünyadan hiç ithal etmediği görülmektedir. Sonuç olarak Türkiye ile Ürdün'ün ortak ticaretlerine konu olabilecek toplamda 3.992 ürünün mevcut olduğu tespit edilmiştir. Bu da bize bu ülkeye satılabilecek 3.992 üründen sadece 1.799 tanesini satan Türk ihracatçılarının Ürdün ile Türkiye arasında mevcut olan ticareti daha da artırmalarının mümkün olabileceğini göstermektedir. Dünyadan 4.094 Türkiye'den ise 1.799 ürün alan Ürdün pazarına Türk ihracatçılarının dünyaya sattığı ancak Ürdün pazarına daha hiç satmadığı 2.295 6'lı GTİP kodlu ürünün olduğu açıkça görülmektedir.

Ürdün'ün 2018 yılında dünyadan tedarik ettiği 4.094 üründe toplam ithalatı 20,3 milyar dolar olurken Türkiye'den ise 1.799 üründe 772,2 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalat dünyadan yaptığı toplam ithalatın içinde %3,8 pay alırken bu ticaretin Türkiye'nin toplam ihracatındaki payı ise %0,5 olmuştur. Ürdün, Türkiye ile aralarındaki ticaret konu olan bu 1.799 üründe

dünyadan toplam 13,6 milyar dolarlık ithalat yaparken bu ithalatın ülkenin toplam ithalatı içindeki payı ise %66,9 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye ise Ürdün ile aralarındaki ticaret konu olan bu 1.799 üründe dünyaya toplam 127,5 milyar dolarlık ihracat yaparken bu ihracatın ülkenin toplam ihracatı (168 milyar dolar) içindeki payı ise %75,9 olarak gerçekleşmiştir. Açıkça görülmektedir ki iki ülke arasında ticaret konu olan 1.799 ürün Türkiye dış ticaretinde daha fazla olmak üzere iki ülkenin küresel ticaretinde de önemli rol oynamaktadır. Tespit edilen bu ürünlerde dünya genelinde ülkelerin toplamda yaklaşık 10,4 milyar dolarlık ihracat yaptığı görülürken bu ürünlerdeki ticaretin toplam küresel ticaret içindeki payı ise %54 olmuştur. Bu da göstermektedir ki iki ülke arasında ticarete konu olan 1.799 ürün küresel ticaretin yarısından fazlasını oluşturmaktadır (**Tablo 24**).

Tablo 24. Ürdün'ün Türkiye'den İthal Ettiği 2.295 Ürünün Analizi

Dış ticaret göstergesi	Değer
Ürdün'ün dünyadan yaptığı toplam ithalat (4.094 ürün, 1.000 \$)	20.318.911
Ürdün'ün Türkiye'den ithalatı (1.799 ürün, 1.000 \$)	772.167
Ürdün'ün Türkiye'den ithalatına konu olan 1.799 üründe dünyadan yaptığı ithalat (1.000 \$)	13.585.778
Ürdün'ün Türkiye'den ithalatını yaptığı 1.799 üründe bu ürünlerde dünyadan yaptığı toplam ithalat içindeki payı	5,7%
Ürdün'ün Türkiye'den ithalatına konu olan 1.799 üründe ülkenin dünyadan yaptığı toplam ithalat içindeki payı	66,9%
Ürdün'ün Türkiye'den ithalatına konu olan 1.799 üründe Türkiye'nin dünyaya yaptığı ihracat	127.505.189
Türkiye'nin dünyaya ihracatı (4.729 ürün, 1.000 \$)	167.923.862
Ürdün'ün Türkiye'den ithalatına konu olan 1.799 üründe dünyaya yaptığı ihracatın Türkiye'nin dünyaya yaptığı toplam ihracat içindeki payı	75,9%
Ürdün'ün tespit 1.799 üründe Türkiye'den yaptığı ithalatın Türkiye'nin dünyaya yaptığı toplam ihracattaki payı	0,5%
Ürdün'ün Türkiye'den ithalatına konu olan 1.799 ürünün Türkiye'nin bu ürünlerde dünyaya yaptığı toplam ihracat içindeki payı	0,6%
Ürdün'ün Türkiye'den ithalatına konu olan 1.799 üründe dünyada yapılan toplam ihracat (1.000 \$)	10.444.738.415
Dünya ihracatı (5.668 ürün, 1.000 \$)	19.346.601.621
Ürdün'ün Türkiye'den ithalatına konu olan 1.799 üründe dünyada yapılan toplam ihracatın payı	54,0%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019)

Yukarıda da belirtildiği üzere Ürdün dünyadan 4.094 Türkiye'den ise 1.799 ürün tedarik etmektedir. Türk ihracatçılarının dünyaya sattığı ancak Ürdün pazarına daha hiç satamadığı Ürdünlü ithalatçıların da Türkiye yerine başka ülkelerden tedarik ettiği toplamda 2.295 6'lı GTİP kodlu ürünün olduğu açıkça

görülmektedir. Türkiye ise Ürdün ile aralarındaki ticarete konu olan bu 2.295 üründe dünyaya toplam 30,6 milyar dolarlık ihracat yaparken bu ihracatın ülkenin toplam ihracatı (168 milyar dolar) içindeki payı ise %18,2 olarak gerçekleşmiştir. Bu 2.295 üründe Ürdün'ün dünyadan ithalatı ise 6,7 milyar dolar olurken bu ithalatın ülkenin toplam ithalatı içindeki payı ise %33,1 olarak gerçekleşmiştir (**Tablo 25**). Açıkça görülmektedir ki iki ülke arasında ticaret konu olmayan 2.295 ürün Ürdün dış ticaretinde daha fazla olmak üzere iki ülkenin küresel ticaretinde de önemli rol oynamaktadır.

Tablo 25. Ürdün'ün Dünyadan Yaptığı İthalatın Türkiye'den Yaptığı 1.799 Ürünün İthalatının Dünyadan Yaptığı İthalat İçindeki Payın Aralığına Göre Kırılımı

Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payın aralığı	Ürün sayısı	Ürdün'ün dünyadan ithalatı (1.000 \$)	Ürdün'ün Türkiye'den ithalatı (1.000 \$)	Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payı (%)	Türkiye'nin dünyaya ihracatı (1.000 \$)
Ürdün'ün Türkiye'den hiç ithal etmediği ürünler (%0 pay)	2.295	6.733.130	-	0,0%	30.642.988
Ürdün'ün Türkiye'den ithalatında pazar payı %0-1 aralığında olan ürünler	355	6.670.418	12.048	0,2%	20.504.411
Ürdün'ün Türkiye'den ithalatında pazar payı %1-5 aralığında olan ürünler	485	3.793.513	89.964	2,4%	31.918.335
Ürdün'ün Türkiye'den ithalatında pazar payı %5'den büyük olan ürünler	959	3.121.847	670.139	21,5%	75.082.443
Toplam	4.094	20.318.908	772.151	3,8%	158.148.177

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019)

Türkiye dünyaya ihraç ettiği 4.729 ürün içerisinde 1.506 üründe uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne (RCA değeri 1 ve üzerinde olan ürün sayısı) sahip iken Ürdün ile ortak ticaretlerine konu olabilecek 3.932 ürün içerisinde de 1.306 üründe rekabet üstünlüğüne sahiptir. Bu da ihracatçılarımızın Ürdün pazarına sattığı 1.799 ürün içinde rekabet üstünlüğüne sahip olduğu toplam 1.306 ürünün mevcut olduğunu göstermektedir. Türk ihracatçıları rekabet üstünlüğüne sahip oldukları 1.306 üründe dünyaya 131,6 milyar dolarlık ürün satarken bunun 610,4 milyon dolarlık kısmını Ürdün'e satmışlardır. Tespit edilen 1.306 üründe dünya genelinde ise toplamda 4,2 trilyon dolarlık ihracat gerçekleştiği görülürken Ürdün'ün bu ürünlerde dünyadan 6,1 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. Bu ürünlerde Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı toplam ithalattan %10 pay aldığı görülürken bu oranın Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı toplam ithalatın payından yüksek olduğu görülmektedir. Bu da

Türk ihracatçılarının Ürdün pazarına uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğü olan ürünleri daha çok sunduğunu göstermektedir.

Yukarıda da belirtildiği üzere Türk ihracatçılarının Ürdün ile ortak ticaretlerine konu olabilecek 3.932 ürün içerisinde rekabet üstünlüğüne sahip oldukları toplam 1.306 ürün mevcut olup bu ürünler içerisinde 450 üründe Ürdün pazarında hiç yer alınamadığı görülürken 856 üründe bu pazara bir şekilde girildiği hatta bazı ürünlerde yüksek oranda pazar payına sahip olduğu görülmektedir². Bir başka ifade ile Ürdün ile ticarete konu olabilecek 3.932 ürün içinde rekabet üstünlüğüne sahip 1.306 ürün bulunurken Ürdün'ün Türkiye'den ithal ettiği 1.799 ürün içinde ise RCA değeri 1'in altında olan ürün sayısı 943 olmuştur. Ürdün pazarına rekabet üstünlüğüne sahip satılabilecek ürün sayısı 1.306 iken bu ürünlerin sadece 856'sında bu pazarda yer alındığı görülmektedir. Ürdün Türkiye'nin rekabet üstünlüğüne sahip olduğu bu 856 üründen dünyadan 5,4 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirirken Türkiye'den ise 610,4 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. Yukarıda Ürdün'ün Türkiye'den 2018 yılında ithal ettiği 1.799 üründe Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payı ise %3,8 olurken Türkiye'nin rekabet üstünlüğüne sahip olduğu 856 üründe ise Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payı 11,3% olarak gerçekleşmiştir (**Tablo 26**).

Tabloda ayrıca 83 ürünün Ürdün'ün Türkiye'den ithalatında pazar payının %0-1 aralığında olduğu, 190 ürünün Ürdün'ün Türkiye'den ithalatında pazar payının %1-5 aralığında olduğu ve 583 ürünün de Ürdün'ün Türkiye'den ithalatında pazar payının %5'den büyük olduğu görülmektedir. Ürdün pazarında büyük paya sahip olduğumuz 583 ürün detaylı incelendiğinde 321 üründe pazar payının %5-25 aralığında, 129 üründe %25-50 aralığında ve 133 üründe de %50'den büyük pazar payına sahip olduğumuz görülmektedir. İhracatçılarımızın Ürdün pazarında büyük ağırlığa sahip olduğu ürünlerde fazla ısrar etmek yerine diğer ürünlere ağırlık vermelerinde yarar görülmektedir. Ayrıca adı geçen 129 üründe Ürdün'ün toplam ithalatının yaklaşık 376,7 milyon dolar Türkiye'den yaptığı ithalatın ise 140,9 milyon dolar, 133 üründe ise Ürdün'ün toplam ithalatının yaklaşık 335,5 milyon dolar Türkiye'den yaptığı ithalatın ise 210 milyon dolar olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır.

² Ürdün pazarında yer alınan ve uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğü olan 856 ürün içinde 134 üründe Pazar payının %50 ve üzeri olduğu görülmektedir.

Tablo 26. Ürdün İle Türkiye Arasında Ticarete Konu Olabilecek RCA Değeri 1 ve Üzerinde Olan 1.306 Ürünün Analizi

Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payın aralığı	Ürün sayısı	Ürdün'ün dünyadan ithalatı (1.000 \$)	Ürdün'ün Türkiye'den ithalatı (1.000 \$)	Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payı (%)	Türkiye'nin dünyaya ihracatı (1.000 \$)	Dünyadaki toplam ihracat (1.000 \$)	Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalatın Türkiye'nin dünyaya yaptığı ihracat içindeki payı (%)
Ürdün'ün Türkiye'den hiç ithal etmediği ürünler (%0 pay)	450	724.435	-	0,0%	26.194.845	941.429.516	0,00%
Ürdün'ün Türkiye'den ithalatında pazar payı %0-1 aralığında olan ürünler	83	950.184	2.957	0,3%	14.248.702	502.012.471	0,02%
Ürdün'ün Türkiye'den ithalatında pazar payı %1-5 aralığında olan ürünler	190	2.000.725	44.402	2,2%	21.584.635	803.312.089	0,21%
Ürdün'ün Türkiye'den ithalatında pazar payı %5'den büyük olan ürünler	583	2.429.925	563.080	23,2%	69.594.827	1.993.456.524	0,81%
Ürdün'ün Türkiye'den ithalatında pazar payı olan ürünler toplamı	856	5.380.834	610.439	11,3%	105.428.164	3.298.781.084	0,58%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019)

Ürdün'ün dünyadan ithalatını yaptığı 4.094 ürün içinde bazı ürünlerde ithalatının az olduğu aynı şekilde Türkiye'nin bazı ürünlerde de gerek bu ülkeye gerekse dünyanın diğer ülkelerine gerçekleştirdiği ihracat tutarının düşük olduğu görülmektedir. İki ülke ticaretine konu olan ürün sayısının fazla olması nedeni ile bu ülkeye yapılacak ihracatın artırılması için belirlenecek hedef ürün sayısında azaltmaya gidilme ihtiyacı hissedilmiştir.

Ürdün'ün dünyadan ithal ettiği 4.094 ürün içinde RCA değeri 1 ve üzerinde olan 1.306 ürün içinde hedef ürünler belirlenirken Ürdün'ün dünyadan yaptığı ithalatının 1 milyon dolar ve üzerinde olduğu, Türkiye'nin de dünya geneline yaptığı ihracatın 1 milyon dolar ve üzerinde olduğu 514 ürün tespit edilmiştir. Ürdün'ün dünyadan ithal ettiği ve Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu bu 514 ürün içerisinde 449 ürünü Türkiye'den ithal ettiği 65 üründe ise Türkiye'den hiç ithalat yapmadığı görülmektedir. Tespit edilen 449 ürün içinde Ürdün'ün Türkiye'den 100.000 dolar ve üzerinde ithalat yaptığı 344 ürünün, 100.000 doların altında ithalat yaptığı 105 ürünün olduğu görülmektedir.

Tablo 27'de yukarıda belirtilen kıstaslara uygun tespit edilen 344 ürünün Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalatın toplam ithalat içindeki payına göre dağılımı görülmektedir. Payların dağılım analizi yapılırken Ürdün'ün Türkiye'den ithalatını yaptığı ve Türkiye'nin rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ürünler;

- Türkiye'den hiç ithalatı yapılmayan ürünler,
- Türkiye'den ithalat payı %0-1 aralığında olan ürünler,
- Türkiye'den ithalat payı %1-5 aralığında olan ürünler,
- Türkiye'den ithalat payı %5 ve üzerinde olan ürünler olmak üzere 4 ayrı kategoriye ayrılmıştır.

Yukarıda tespit edilen ürünler içerisinde 65 üründe Ürdün pazarında hiç yer alınamadığı belirtilmişti. Kistasların uygulanması sonucu elde edilen 344 üründe ise bu pazara bir şekilde girdiğimiz hatta bazı ürünlerde yüksek oranda pazar payına sahip olduğumuz görülmektedir.

Tabloda ayrıca 8 ürünün Ürdün'ün Türkiye'den ithalatında pazar payının %0-1 aralığında olduğu, 69 ürünün Ürdün'ün Türkiye'den ithalatında pazar payının %1-5 aralığında olduğu ve 267 ürünün de Ürdün'ün Türkiye'den ithalatında pazar payının %5'den büyük olduğu görülmektedir. Ürdün pazarında büyük paya sahip olduğumuz 267 ürün detaylı incelendiğinde 174 üründe pazar payının %5-25 aralığında, 56 üründe %25-50 aralığında ve 37 üründe de %50'den büyük pazar payına sahip olduğumuz görülmektedir.

Ürdün'ün toplam ithalatında pazar payımızın %0-1 aralığında olduğu 8 üründe toplam ithalatının yaklaşık 373,7 milyon dolar Türkiye'den yaptığı ithalatın ise 1,7 milyon dolar olduğu, Ürdün'ün toplam ithalatında pazar payımızın %1-5 aralığında olduğu 69 üründe toplam ithalatının yaklaşık 1,9 milyar dolar Türkiye'den yaptığı ithalatın ise 41,2 milyon dolar olduğu görülmektedir. Bu nedenle Ürdün pazarına bir şekilde girdiğimiz ve pazar payımızın %5 ve altında olduğu ve Ürdün'ün toplam ithalatının yaklaşık 2,24 milyar dolar Türkiye'den yaptığı ithalatın ise 42,9 milyon dolar olduğu 77 ürüne daha çok ağırlık verilebilir. Bu ülkede pazar payımızın %5 ve üzerinde olduğu 267 üründe de Ürdün'ün dünyadan yaklaşık 2,33 milyar dolarlık alım yaptığı da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu ürünler içinde pazarda %50 ve üzerinde pazar payına sahip olduğumuz 37 üründe Ürdün dünyadan 316,6 milyon dolarlık ithalat yaparken 195,6 milyon dolarlık kısmını Türkiye'den almış, %25-50 aralığında pazar payına sahip olduğumuz 56 üründe Ürdün dünyadan 356,3 milyon dolarlık ithalat yaparken 133,6 milyon dolarlık kısmını Türkiye'den almıştır. Ürdün'de %5-25 aralığında pazar payına sahip olduğumuz 174 üründe ise Ürdün dünyadan 1,66 milyar dolarlık ithalat yaparken Türkiye'den 205,9 milyon dolarlık kısmını Türkiye'den ithal etmiştir.

Sonuç olarak Ürdün'de hiç pazar payımız olmayan ve Ürdün'ün dünyadan 670,3 milyon dolarlık ithalat yaptığı 65 ürün ile pazar payımızın %5 ve altında olduğu ve Ürdün'ün toplam ithalatının yaklaşık 2,24 milyar dolar Türkiye'den yaptığı ithalatın ise 42,9 milyon dolar olduğu 77 ürün ile Ürdün'de %5-25 aralığında pazar payına sahip olduğumuz ve Ürdün'ün dünyadan 1,66 milyar dolarlık ithalat yaparken Türkiye'den de 205,9 milyon dolarlık ithalat yaptığı 174 ürüne daha çok ağırlık verilebilir. Böylece rekabet üstünlüğüne sahip olduğumuz ve Ürdün'ün toplamda dünyadan 4,6 milyar dolarlık ithalat yaptığı ve bizim de bu pazarda hiç yer almadığımız 65 ürün ve bir şekilde girip 249 milyon dolarlık ihracat yaptığımız 251 ürün olmak üzere toplam 316 üründe yoğunlaşmalarında fayda görülmektedir. İhracatçılarımızın Ürdün pazarında %50'den fazla paya sahip olduğu 37 üründe fazla ısrar etmek yerine tespit edilen 316 ürüne ağırlık vermelerinde yarar görülmektedir.

Tablo 27. Filtreleme Sonucu Ürdün İle Türkiye Arasında Ticarete Konu Olabilecek RCA Değeri 1 ve Üzerinde Olan 344 Ürünün Analizi

Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payın aralığı	Ürün sayısı	Ürdün'ün dünyadan ithalatı (1.000 \$)	Ürdün'ün Türkiye'den ithalatı (1.000 \$)	Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payı (%)	Türkiye'nin dünyaya ihracatı (1.000 \$)	Dünyadaki toplam ihracat (1.000 \$)	Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalatın Türkiye'nin dünyaya yaptığı toplam ihracat içindeki payı (%)
Ürdün'ün Türkiye'den hiç ithal etmediği ürünler (%0 pay) ¹	65	670.276		0%	13.242.550	428.850.524	0,00%
Ürdün'ün Türkiye'den ithalatında pazar payı %0-1 aralığında olan ürünler	8	373.700	1.689	0,5%	5.313.062	74.824.381	0,03%
Ürdün'ün Türkiye'den ithalatında pazar payı %1-5 aralığında olan ürünler	69	1.870.457	41.191	2,2%	14.920.413	559.408.415	0,28%
Ürdün'ün Türkiye'den ithalatında pazar payı %5'den büyük olan ürünler	267	2.333.185	535.150	22,9%	52.424.836	1.541.923.207	1,02%
Ürdün'ün Türkiye'den ithalatında pazar payı olan ürünler toplamı	344	4577342	578030	12,6%	72658311	2176156003	0,80%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019)

¹Türkiye'nin RCA değeri 1 ve üzerinde olup, Ürdün'ün dünyadan ithalatının 1 milyon dolar ve üzerinde, Türkiye'nin dünyaya ihracatının 1 milyon dolar ve üzerinde olduğu ve Ürdün'ün Türkiye'den hiç ithal etmediği ürünler.

Tablo 28'de Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ancak Ürdün pazarında hiç yer almadığı 65 ürünün TİM sektörel sınıflamasına göre dağılımı ve Ürdün'ün bu sektörlerde dünyadan yaptığı ithalat ve Türkiye'nin Ürdün dışındaki ülkelere yaptığı ihracat görülmektedir. Ürdün bahsi geçen 65 üründe 2018 yılında dünyadan toplam 670,3 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. Ürdün bu sektörler arasında dünyadan en çok ithalatı 249,7 milyon dolar ile "Çelik" sektöründe yaparken 143,3 milyon dolarlık ithalatı "Mücevher" sektöründe; 59,7 milyon dolarlık ithalatı "Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri" sektöründe; 50,2 milyon dolarlık ithalatı da "Kimyevi Maddeler ve Mamulleri" sektöründe yapmıştır.

Tablo 28. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu Ancak Ürdün Pazarında Hiç Yer Almadığı 65 Ürünün Sektörel Dağılımı ve Ürdün'ün Dünyadan Yaptığı İthalat (1.000 \$)

TİM Sınıflamasına Göre Sektör	Sektörde Yer Alan 6'lı GTİP Sayısı	Ürdün'ün Dünyadan İthalatı (1.000)	Türkiye'nin Dünyaya İhracatı (1.000)	Dünyadaki toplam ihracat (1.000 \$)	Sektörün Ürdün'ün Toplam İthalatı İçindeki Payı (%)
Çelik	16	249.707	6.124.145	86.046.136	37,3%
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	5	59.707	377.807	7.335.841	8,9%
Demir ve Demir Dışı Metaller	6	32.959	486.673	12.333.240	4,9%
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	1	4.663	14.567	610.911	0,7%
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	6	37.024	240.019	7.850.307	5,5%
İklimlendirme Sanayii	2	3.805	30.542	969.124	0,6%
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	9	50.165	305.210	15.289.524	7,5%
Kuru Meyve ve Mamulleri	1	28.798	76.821	5.300.538	4,3%
Madencilik Ürünleri	1	1.029	6.588	427.098	0,2%
Makine ve Aksamları	3	4.098	81.168	3.799.074	0,6%
Meyve Sebze Mamulleri	1	1.015	64.551	1.661.595	0,2%
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	1	1.323	7.833	764.240	0,2%
Mücevher	1	143.293	2.577.178	214.491.977	21,4%
Otomotiv Endüstrisi	3	17.449	2.408.301	57.718.133	2,6%
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	1	6.007	21.595	1.434.916	0,9%
Tekstil ve Hammaddeleri	4	12.940	15.881	1.346.304	1,9%
Tütün	1	8.157	39.896	341.860	1,2%
Yaş Meyve ve Sebze	2	6.703	362.090	11.073.204	1,0%
TİM sektör sınıflaması dışı	1	1.434	1.685	56.502	0,2%
Sektörler toplamı	65	670.276	13.242.550	428.850.524	100%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019) ve TİM

Tablo 29'da Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ve Ürdün'ün Türkiye'den ithalatında pazar payı %0-1 aralığında olan 8 ürünün TİM sınıflamasına göre sektörel dağılımı görülmektedir.

Ürdün bahsi geçen 8 üründe 2018 yılında dünyadan toplam 373,7 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirirken Türkiye'den ise 1,7 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. Ürdün bu 8 ürünün sektörel kırılımında dünyadan en çok ithalatı 140,4 milyon dolar ile "Otomotiv Endüstrisi" sektöründe yaparken bu sektörü 96,8 milyon dolar ithalat ile "Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri" sektörü ile 70,8 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri" sektörleri izlemektedir.

Ürdün bu sektörler arasında Türkiye'den en çok ithalatı 764 bin dolar ile "Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri" sektöründe yaparken bu sektörü 329 bin dolarlık ithalatın yapıldığı "Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri" sektörü ile 231 bin dolarlık ithalatın yapıldığı "Otomotiv Endüstrisi"

sektörleri izlemektedir. Tabloda ayrıca bu grupta yer alan 8 ürünün oluşturduğu sektörlerin Ürdün'ün dünyadan yaptığı ithalattaki sıralamaları ile Türkiye'den yapılan ithalattaki sıralamaları karşılaştırıldığında sektörlerin yer değiştirmelerine rağmen her iki sıralamada da birbirlerine yakın sıralandığı görülmektedir. Bu da Türk ihracatçılarının Ürdün'ün en çok ithalat yaptığı sektörlerde bu pazara hitap ettiğini göstermektedir.

Tablo 29. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve Ürdün'ün Türkiye'den İthalatında Pazar Payı %0-1 Aralığında Olan 8 Ürünün Sektörel Dağılımı

TİM Sınıflamasına Göre Sektör	Sektörde Yer Alan 6'lı GTİP Sayısı	Ürdün'ün Türkiye'den İthalatı (1.000 \$)	Ürdün'ün Dünyadan İthalatı (1.000 \$)	Türkiye'nin Dünyaya İhracatı (1.000 \$)	Dünyadaki Toplam İhracat (1.000 \$)	Ürdün'ün Türkiye'den İthalatının Toplam İthalatı İçindeki Payı (%)	Sektörün Ürdün'ün Toplam İthalatı İçindeki Payı (%)
Çelik	1	108,0	38.226,0	20.710,0	681.566,0	0,3%	10,2%
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	2	329,0	70.770,0	146.462,0	6.036.800,0	0,5%	18,9%
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	1	141,0	15.247,0	21.286,0	1.423.346,0	0,9%	4,1%
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	2	764,0	96.782,0	440.229,0	6.527.570,0	0,8%	25,9%
Otomotiv Endüstrisi	1	231,0	140.385,0	4.654.064,0	59.075.002,0	0,2%	37,6%
Tekstil ve Hammaddeleri	1	116,0	12.290,0	30.311,0	1.080.097,0	0,9%	3,3%
Sektörler toplamı	8	1.689,0	373.700,0	5.313.062,0	74.824.381,0	0,5%	100,0%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019) ve TİM

Tablo 30'da Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ve Ürdün'ün Türkiye'den ithalattında pazar payı %1-5 aralığında olan 69 ürünün sektörel dağılımı görülmektedir.

Ürdün bahsi geçen 69 üründe 2018 yılında dünyadan toplam 1,87 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirirken Türkiye'den ise 41,2 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. Ürdün bu sektörler arasında dünyadan en çok ithalatı 441,4 milyon dolar ile "Tekstil ve Hammaddeleri" sektöründe yaparken bu sektörü 437,2 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Otomotiv Endüstrisi" sektörü ile 207,8 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri" sektörleri izlemektedir.

Ürdün bu sektörler arasında Türkiye'den en çok ithalatı ise 6,8 milyon dolar ile "Tekstil ve Hammaddeleri" sektöründe yaparken bu sektörü 6,5 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Otomotiv Endüstrisi" sektörü ile 5,95 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Kimyevi Maddeler ve Mamulleri" sektörleri izlemektedir. Tabloda ayrıca bu grupta yer alan 69 ürünün oluşturduğu sektörlerin Ürdün'ün dünyadan yaptığı ithalattaki sıralaması ile Türkiye'den yaptığı ithalattaki sıralaması karşılaştırıldığında "Otomotiv Endüstrisi" ile "Tekstil ve Hammaddeleri" sektörlerinin Ürdün'ün hem dünyadan hem de

Türkiye’den ithalatında ilk iki sırada yer aldığı görülmektedir. Geriye kalan 16 sektörün yer değiştirmelerine rağmen benzer sıralama özellikleri gösterdiği görülmektedir.

Tablo 30. Türkiye’nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve Ürdün’ün Türkiye’den İthalatında Pazar Payı %1-5 Aralığında Olan 69 Ürünün Sektörel Dağılımı

TİM Sınıflamasına Göre Sektör	Sektörde Yer Alan 6'lı GTİP Sayısı	Ürdün’ün Türkiye’den İthalatı (1.000 \$)	Ürdün’ün Dünyadan İthalatı (1.000 \$)	Türkiye’nin Dünyaya İhracatı (1.000 \$)	Dünyadaki Toplam İhracat (1.000 \$)	Ürdün’ün Türkiye’den İthalatının Toplam İthalatı İçindeki Payı (%)	Sektörün Ürdün’ün Toplam İthalatı İçindeki Payı (%)
Çelik	5	1.673	70.300	777.685	32.709.591	2,4%	3,8%
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	4	2.753	99.992	487.912	12.895.243	2,8%	5,3%
Demir ve Demir Dışı Metaller	2	1.290	30.656	108.682	8.272.840	4,2%	1,6%
Deri ve Deri Mamulleri	2	1.162	47.363	42.320	2.209.309	2,5%	2,5%
Elektrik Elektronik	3	1.812	46.081	1.706.229	58.028.772	3,9%	2,5%
Fındık ve Mamulleri	1	198	4.649	224.530	2.821.631	4,3%	0,2%
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	1	120	5.084	10.933	344.275	2,4%	0,3%
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	4	4.178	207.819	561.422	53.682.194	2,0%	11,1%
İklimlendirme Sanayii	5	1.697	43.655	387.324	22.982.139	3,9%	2,3%
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	13	5.952	200.914	1.692.561	71.940.287	3,0%	10,7%
Madencilik Ürünleri	1	152	5.893	7.695	159.798	2,6%	0,3%
Makine ve Aksamları	4	857	37.027	531.565	41.872.431	2,3%	2,0%
Meyve Sebze Mamulleri	2	399	13.861	316.534	13.315.076	2,9%	0,7%
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	4	3.823	98.476	867.254	26.138.592	3,9%	5,3%
Otomotiv Endüstrisi	7	6.505	437.165	5.772.984	176.841.870	1,5%	23,4%
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	1	1.454	53.183	225.552	13.471.040	2,7%	2,8%
Tekstil ve Hammaddeleri	7	6.783	441.423	734.924	13.039.237	1,5%	23,6%
Yaş Meyve ve Sebze	2	279	18.520	444.656	6.779.261	1,5%	1,0%
TİM sınıflaması dışı sektör	1	104	8.396	19.651	1.904.829	1,2%	0,4%
Sektörler toplamı	69	41.191	1.870.457	14.920.413	559.408.415	2,2%	100,0%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019) ve TİM

Tablo 31’de Türkiye’nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ve Ürdün’ün Türkiye’den ithalatında pazar payı %5’den büyük olan 267 ürünün sektörel dağılımı görülmektedir. Ürdün bahsi geçen 267 üründe 2018 yılında dünyadan toplam 2,3 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirirken Türkiye’den ise 535,2 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. Ürdün bu sektörler arasında dünyadan en çok ithalatı 267 milyon dolar ile “Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri” sektöründe yaparken bu sektörü 245,2 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı “Otomotiv Endüstrisi” sektörü ile 242,1 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı “Demir ve Demir Dışı Metaller” sektörleri izlemektedir.

Ürdün bu sektörler arasında Türkiye’den en çok ithalatı 88,6 milyon dolar ile “Hazırgiyim ve Konfeksiyon” sektöründe yaparken bu sektörü 47,5 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı “Tekstil ve Hammaddeleri” sektörü ile 46,6 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı “Çelik” sektörleri izlemektedir.

Tabloda ayrıca bu grupta yer alan 267 ürünün oluşturduğu sektörlerin Ürdün'ün dünyadan yaptığı ithalattaki sıralamaları ile Türkiye'den yapılan ithalattaki sıralamaları karşılaştırıldığında "Halı", "Hazırgiyim ve Konfeksiyon", "Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri", "Kimyevi Maddeler ve Mamulleri", "Otomotiv Endüstrisi" ve "Yaş Meyve ve Sebze" 11 sektörde 1-3 sıra farklılık gösterdiği, 7 sektörde ise Ürdün'ün dünyadan yaptığı ithalattaki sıralamasının Türkiye'den yapılan ithalattaki sıralaması ile aynı olduğu görülmektedir. Türk ihracatçıların büyük pazar sahibi oldukları bu grupta Ürdün'ün dünyadan yaptığı ithalat sıralamasını göz önünde bulundurmalarında fayda görülmektedir.

Tablo 31. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve Ürdün'ün Türkiye'den İthalatında Pazar Payı %5'den Büyük Olan 267 Ürünün Sektörel Dağılımı

TİM Sınıflamasına Göre Sektör	Sektörde Yer Alan 6'lı GTİP Sayısı	Ürdün'ün Türkiye'den İthalatı (1.000 \$)	Ürdün'ün Dünyadan İthalatı (1.000 \$)	Türkiye'nin Dünyaya İhracatı (1.000 \$)	Dünyadaki Toplam İhracat (1.000 \$)	Ürdün'ün Türkiye'den İthalatının Toplam İthalatı İçindeki Payı (%)	Sektörün Ürdün'ün Toplam İthalatı İçindeki Payı (%)
Çelik	21	46.642	184.439	3.624.497	101.778.895	25,3%	7,9%
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	8	10.218	43.239	721.490	19.826.395	23,6%	1,9%
Demir ve Demir Dışı Metaller	28	41.793	242.112	4.926.881	207.128.906	17,3%	10,4%
Deri ve Deri Mamulleri	4	3.666	7.720	84.148	6.743.586	47,5%	0,3%
Diğer Sanayi Ürünleri	1	336	1.933	61.325	6.238.216	17,4%	0,1%
Elektrik Elektronik	22	40.696	143.878	5.375.764	118.527.058	28,3%	6,2%
Fındık ve Mamulleri	2	4.445	5.321	1.580.519	6.228.437	83,5%	0,2%
Halı	4	14.558	19.858	2.072.254	6.968.225	73,3%	0,9%
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	10	88.551	183.972	1.713.277	35.830.035	48,1%	7,9%
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	20	41.264	266.954	4.275.984	89.130.376	15,5%	11,4%
İklimlendirme Sanayii	11	13.493	61.021	1.464.213	46.813.812	22,1%	2,6%
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	33	31.630	209.490	3.919.421	185.957.048	15,1%	9,0%
Kuru Meyve ve Mamulleri	6	5.621	38.130	1.147.991	5.505.560	14,7%	1,6%

TİM Sınıflamasına Göre Sektör	Sektörde Yer Alan 6'lı GTİP Sayısı	Ürdün'ün Türkiye'den İthalatı (1.000 \$)	Ürdün'ün Dünyadan İthalatı (1.000 \$)	Türkiye'nin Dünyaya İhracatı (1.000 \$)	Dünyadaki Toplam İhracat (1.000 \$)	Ürdün'ün Türkiye'den İthalatının Toplam İthalatı İçindeki Payı (%)	Sektörün Ürdün'ün Toplam İthalatı İçindeki Payı (%)
Madencilik Ürünleri	4	7.586	16.983	1.425.218	9.777.896	44,7%	0,7%
Makine ve Aksamları	13	9.887	60.773	1.178.769	33.807.972	16,3%	2,6%
Meyve Sebze Mamulleri	3	505	5.224	262.627	7.531.135	9,7%	0,2%
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	20	33.076	171.579	3.124.774	127.935.023	19,3%	7,4%
Mücevher	2	31.385	79.229	4.412.018	110.488.272	39,6%	3,4%
Otomotiv Endüstrisi	15	33.569	245.216	7.016.374	325.868.410	13,7%	10,5%
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	4	10.824	34.992	185.973	8.986.505	30,9%	1,5%
Tekstil ve Hammaddeleri	27	47.543	222.924	2.036.354	51.716.449	21,3%	9,6%
Tütün	1	712	8.041	1.433.101	3.519.812	8,9%	0,3%
Yaş Meyve ve Sebze	3	5.903	53.830	114.691	9.514.409	11,0%	2,3%
Zeytin ve Zeytinyağı	1	349	4.773	151.878	2.054.119	7,3%	0,2%
TİM sınıflaması dışı sektör	4	10.898	21.554	115.295	14.046.656	50,6%	0,9%
Sektörler toplamı	267	535.150	2.333.185	52.424.836	1.541.923.207	22,9%	100,0%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019) ve TİM

4. ABD'nin Ürdün ile Ticaretine Konu Olan Ürünlerin Türkiye İle Ticaretinin Analizi

Önceki bölümlerde de belirtildiği üzere Türk ihracatçıları sanayileşme yolunda olan Ürdün'e hammadde, ara mamul, sermaye malları ile ülkede üretimi henüz mümkün olmayan tüketim mallarını ihraç edebilirler.

Bunun yanı sıra Türk ihracatçıları Ürdünlü ticaret ortakları bularak bu ülke üzerinden Ürdün'ün ABD ile yaptığı STA avantajlarını kullanarak ABD pazarlarına da dolaylı ihracat gerçekleştirebilir. Böylece ABD ile Türkiye arasındaki 100 milyar dolarlık dış ticaret hedefine ulaşmak için ABD'ye Ürdün üzerinden ihracat gerçekleştirilebilir.

İhracat yapılacak Ürdünlü ithalatçılar bulunabileceği gibi Türk sanayicileri de ülkeye yatırım çekmek için girişimlerde bulunan Ürdün'e çeşitli alanlarda yatırım yapılabilir. Bu yatırımlar sonucu ülkede kurulacak

üretim tesislerinin ihtiyacı olan hammadde, ara mamul ve sermaye mallarının büyük kısmı Türk ihracatçılarından tedarik edilebilir. Açıkça görülmelidir ki Ürdün'e yapılacak bu yatırımlar Türk ihracatını da olumlu yönde etkileyecektir.

Tablo 32'de ABD'nin Ürdün ile ticaretine konu olan ürünlerin Türkiye ile ticaretinin analizi görülmektedir. ABD'nin hem Ürdün'e hem Türkiye'ye gümrük vergisi uyguladığı ve her iki ülkeden ithal ettiği ürün sayısı 4 olarak görülürken bu ürünlerde ABD dünyadan 764,9 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. ABD bu ürünlerden Ürdün'den 1,2 milyon dolarlık ithalat yaparken Türkiye'den ise 175,3 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. Türkiye bu ürünlerden dünyaya yaklaşık 500 milyon dolarlık ihracat yaparken bu ürünlerin %35,1'ini ABD'ye gerçekleştirmiştir. ABD'nin Türkiye'den yaptığı ithalatın ABD'nin toplam ithalatı içindeki payı ise %23 olmuştur.

ABD'nin hem Ürdün'e hem de Türkiye'ye gümrük vergisi uygulamadığı ve her iki ülkeden ithal ettiği ürünlerin sayısı 122 olarak görülürken bu ürünlerde ABD dünyadan 512,3 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. ABD bu ürünlerden Ürdün'den 107,3 milyon dolarlık ithalat yaparken Türkiye'den ise 2,1 milyar dolarlık ithalat yapmıştır. Türkiye bu ürünlerden dünyaya yaklaşık 11,9 milyar dolarlık ihracat yaparken bu ürünlerin %17,7'sini ABD'ye gerçekleştirmiştir. ABD'nin Türkiye'den yaptığı ithalatın ABD'nin toplam ithalatı içindeki payı ise %0,4 olmuştur.

ABD'nin Ürdün'e gümrük vergisi uygulamadığı Türkiye'ye gümrük vergisi uyguladığı ve her iki ülkeden ithal ettiği ürünlerin sayısı 294 olarak görülürken bu ürünlerde ABD dünyadan 363,8 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. ABD bu ürünlerden Ürdün'den 1,7 milyar dolarlık ithalat yaparken Türkiye'den ise 2,4 milyar dolarlık ithalat yapmıştır. Türkiye bu ürünlerden dünyaya yaklaşık 35,6 milyar dolarlık ihracat yaparken bu ürünlerin %6,9'unu ABD'ye gerçekleştirmiştir. ABD'nin Türkiye'den yaptığı ithalatın ABD'nin toplam ithalatı içindeki payı ise %0,7 olmuştur.

Sonuç olarak ABD'nin hem Ürdün'den hem de Türkiye'den ithal ettiği ürünlerin sayısı 420 olarak görülürken bu ürünlerde ABD dünyadan 876,9 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. ABD bu ürünlerden Ürdün'den 1,8 milyar dolarlık ithalat yaparken Türkiye'den ise 4,7 milyar dolarlık ithalat yapmıştır. Türkiye bu ürünlerden dünyaya yaklaşık 48 milyar dolarlık ihracat yaparken bu ürünlerin %9,8'ini ABD'ye gerçekleştirmiştir. Tespit edilen 420 üründe ABD'nin Türkiye'den yaptığı ithalatın ABD'nin toplam ithalatı içindeki payı ise %0,5 olmuştur.

ABD'nin Ürdün'e gümrük vergisi uygulamadığı ve Ürdün'den ithal ettiği Türkiye'den ithal etmediği ürünlerin sayısı 38 olarak görülürken bu ürünlerde ABD dünyadan 23 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. ABD bu ürünlerden Ürdün'den 64 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. Türkiye bu ürünlerden ABD'ye ihracat gerçekleştiremezken dünyaya ise yaklaşık 222,4 milyon dolarlık ihracat yapmıştır.

Tablo 32. ABD'nin Ürdün ile Ticaretine Konu Olan Ürünlerin Türkiye İle Ticaretinin Analizi

	Ürün sayısı	ABD'nin dünyadan yaptığı ithalat (milyon \$)	ABD'nin Ürdün'den yaptığı ithalat (milyon \$)	ABD'nin Türkiye'den yaptığı ithalat (milyon \$)	Türkiye'nin dünyaya yaptığı ihracat (milyon \$)	ABD'nin Türkiye'den yaptığı ithalatın Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki payı	ABD'nin Türkiye'den yaptığı ithalatın ABD'nin toplam ithalatı içindeki payı
ABD'nin hem Ürdün'e hem Türkiye'ye gümrük vergisi uyguladığı ve her iki ülkeden ithal ettiği ürünler	4	764,9	1,2	175,3	499,9	35,1%	22,9%
ABD'nin hem Ürdün'e hem de Türkiye'ye gümrük vergisi uygulamadığı ve her iki ülkeden ithal ettiği ürünler	122	512.327,3	107,3	2.100,5	11.899,0	17,7%	0,4%
ABD'nin Ürdün'e gümrük vergisi uygulamadığı Türkiye'ye gümrük vergisi uyguladığı ve her iki ülkeden ithal ettiği ürünler	294	363.815,8	1.679,8	2.445,4	35.621,3	6,9%	0,7%
ABD'nin hem Ürdün'den hem de Türkiye'den ithal ettiği ürünler toplamı	420	876.908,0	1.788,3	4.721,1	48.020,3	9,8%	0,5%
ABD'nin Ürdün'e gümrük vergisi uygulamadığı ve Ürdün'den ithal ettiği Türkiye'den ithal etmediği ürünler	38	23.007,5	63,9		222,4	0,0%	0,0%
ABD'nin Ürdün'den ithal ettiği ürünlerin toplamı	458	899.915,5	1.852,2	4.721,1	48.242,7	9,8%	0,5%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019)

Tablo 33'de ABD'nin hem Ürdün'e hem Türkiye'ye gümrük vergisi uyguladığı ve her iki ülkeden de ithal ettiği 4 ürün görülmektedir. ABD bu ürünlerden dünyadan 764,9 milyon dolarlık ithalat yaparken, bunun 175,3 milyon dolarını Türkiye'den 1,2 milyon dolarını ise Ürdün'den ithal etmiştir. Türkiye adı geçen 4 üründe dünyaya ise 499,9 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir.

Tablo 33. ABD'nin hem Ürdün'e Hem Türkiye'ye Gümrük Vergisi Uyguladığı ve Her İki Ülkeden de İthal Ettiği 4 Ürün

6'lı GTİP Kodu	ürün Açıklaması	Dünya'dan ithalatı (1.000 \$)	Dünya'dan ithalatta ABD'nin uyguladığı ortalama gümrük vergisi oranı(%)	Türkiye'den ithalatı (1.000 \$)	Türkiye'den ithalatta ABD'nin uyguladığı ortalama gümrük vergisi oranı(%)	Ürdün'den ithalatı (1.000 \$)	Ürdün'den ithalatta ABD'nin uyguladığı ortalama gümrük vergisi oranı(%)	Türkiye'nin dünyaya ihracatı (1.000 \$)
'240120	Tütün (tamamen/kısmen sapları koparılmış, damarı çıkarılmış)	363.193	56,0	534	63	54	63	413
'240110	Tütün (saplı, damarlı)	313.808	41,5	174.691	45	39	44	381.531
'240399	Tütün ve tütün yerine geçen madde hülusalari	48.339	109,1	51	118	458	118	3.258
'240319	İçilen sigara, pipo ve diğer tütünler (Nargile tütünleri hariç)	39.550	109,5	19	118	634	118	114.691

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019)

Tablo 34'de TradeMap 2018 yılı verilerine göre ABD'nin Ürdün'e gümrük vergisi uygulamadığı ve Ürdün'den ithal ettiği ancak Türkiye'den hiç ithal etmediği 38 üründen Türkiye'nin dünyaya ihraç ettiği 35 ürün görülmektedir. ABD'nin Ürdün'e gümrük vergisi uygulamadığı ve Ürdün'den ithal ettiği Türkiye'den ithal etmediği 38 üründen dünyaya ihraç etmediği 3 ürün ise '151329 "Palm çekirdeği/babassu yağları; diğer", '490700 "Posta, damga vb. pullar; banknot, hisse senedi, tahvil vs." ile '293721 "Kortizon, hidrokortizon, prednizon ve prednizolon" GTİP kodlu ürünlerdir.

Tablo 34. ABD'nin Ürdün'e Gümrük Vergisi Uygulamadığı ve Ürdün'den İthal Ettiği Ancak Türkiye'den İthal Etmediği 38 Üründen Dünyaya İhraç Ettiği 35 Ürün

6'lı GTİP Kodu	Ürün Açıklaması	ABD'nin Dünya'dan İthalatı (1.000 \$)	ABD'nin Türkiye'ye uyguladığı gümrük vergisi (%)	Türkiye'nin dünyaya ihracatı (1.000 \$)
'300439	Antibiyotik içermeyip, diğer hormonları / 29.37 pozisyonundaki diğer ürünleri içeren ilaçlar (dozlandırılmış, perakende)	6.600.384	-	9.386
'300432	Böbreküstü bezi hormonlarını, türevlerini ve yapısal benzerlerini içeren ilaçlar; dozlandırılmış veya perakende için	2.182.895	-	2.135
'300420	Antibiyotikleri içeren ilaçlar (dozlandırılmış veya perakende satış için ambalajlanmış)	2.163.863	-	63.144
'900410	Güneş gözlükleri	1.696.732	2	6.479
'293399	Sadece azotlu heterosiklik diğer bileşikler	1.520.253	4	1.028
'910221	Kol saati; otomatik kurmalı olan diğerleri	1.441.428	-	9.574
'854233	Yükselteçler	1.304.179	-	347
'151190	Palm yağı ve fraksiyonları; diğer	1.138.085	-	2.787
'840721	Deniz taşıtları için kıvılcım ateşlemeli motorlar-dıştan takmalı	1.135.512	-	629
'910121	Otomatik kurmalı olan kol saatleri	752.374	2	4.670
'300410	Penisilanik asit bünyeli penisilinler vb. türevleri (dozlandırılmış)	565.608	-	21.648
'902230	X ışın tüpleri	352.025	-	1.924
'841830	Sandık tipi (yatay) dondurucular-hacim=<800lt.	262.988	-	14.206
'292910	İzosiyanatlar	221.946	6	5.343
'900290	Optik alet ve cihazlar için diğer prizma vb. optik elemanlar	216.106	-	481
'690320	Ateşe dayanıklı diğer seramik eşya (alümin/silis karışım oranı = >%50)	175.110	-	7.473
'731431	Demir/çelikten ızgara, ağ, kafeslikler; çinko ile kaplı, kesişme noktaları kaynaklı	133.572	-	4.689
'853949	Mor ve kızıl ötesi ışınli lambalar	125.439	2	371
'320910	Esası akrilik/vinil polimer olan; sulu ortanda eriyen/dağılan boya ve vernik	100.040	5	46.900

6'lı GTİP Kodu	Ürün Açıklaması	ABD'nin Dünya'dan ithalatı (1.000 \$)	ABD'nin Türkiye'ye uyguladığı gümrük vergisi (%)	Türkiye'nin dünyaya ihracatı (1.000 \$)
'282759	Diğer bromürler ve oksibromürler	67.849	2	1
'283421	Potasyum nitrat	55.535	-	991
'841861	Kondenserleri ısı değiştiricisi fonksiyonu gören kompresörlü ünite	46.330	-	2.079
'090620	Tarçın ve tarçın ağacı çiçekleri (ezilmiş/öğütölmüş)	41.477	-	170
'281520	Potasyum hidroksit (kostik potas)	30.939	-	144
'330741	Agarbatti ve yakılarak kullanılan kokulu diğer müstahzarlar	27.195	2	15
'300339	Hormonları veya 29.37 pozisyonundaki diğer ürünleri içerip, antibiyotikleri içermeyen diğer ilaçlar (dozlandırılmamış)	26.101	-	615
'071390	Diğer baklagiller; kabuksuz (kuru)	24.255	-	685
'853290	Kondansatörlerin aksam, parçaları	23.945	-	282
'590500	Duvar kaplamaları (dokumaya elverişli maddeden)	21.047	-	179
'290819	Diğer fenollerin ve fenol-alkollerin halojenlenmiş/sülfolanmış/nitrolanmış/nitrozolanmış türevleri	20.553	5	7
'090520	Vanilya; ezilmiş veya öğütölmüş	11.351	-	389
'190240	Kuskus	9.986	6	162
'481032	Kraft kağıt/karton; beyazlatılmış (m2 >150gr) kimyasal lif>%95	8.555	-	600
'630319	Perde ve iç stor, perde ve yatak farbalaları; dokumaya elverişli diğer maddelerden (örme veya kroşe)	6.030	8	3.648
'200850	Kayısı (zerdali dahil) konserveleri	4.608	20	9.235

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019)

5. Sonuç ve öneriler

Ürdün, 10 milyonu aşan nüfusu; 42,3 milyar dolarlık milli geliri; 4.248 dolarlık kişi başına düşen milli geliri ve ABD ile imzaladığı STA ile bu ülkeye çeşitli ürünler satma avantajına sahip olan ve ülkeye gelen DYY'nin artması için çeşitli girişimlerde bulunan orta gelirli ve sanayileşme yolunda olan bir ülkedir. Ürdün'ün Türkiye ile uluslararası birçok İslami kuruluşlarda yer alması ve tarihten gelen ilişkileri nedeni ile Türk ihracatçıları için cazip bir pazar olduğu görülmektedir.

Türk ihracatçıları sanayileşme yolunda olan Ürdün'e hammadde, ara mamul, sermaye malları ile ülkede üretimi henüz mümkün olmayan tüketim mallarını sunabilirler.

Ürdün 2018 yılında dünyadan 20,3 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirirken Türkiye'den ise 772,2 milyon dolarlık alım yapmıştır. Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalatının dünyadan gerçekleştirdiği ithalat içindeki payı incelendiğinde "Halı" sektörünün dünyadan az ithal edilmesine karşı bu üründe Türkiye'den yapılan ithalatta %26 ile en yüksek paya sahip olan sektör olduğu görülmektedir. Sektörler arasında Ürdün'ün dünyadan gerçekleştirdiği ithalatta %18'lik paya sahip "Hazırgiyim ve Konfeksiyon" sektörü ile %9'luk paya sahip "Mücevher" sektörünün de performansları dikkat çekicidir. Ürdün pazarında görece fazla paya sahip bu sektörlerin pazar paylarını genişletmeleri diğer sektörlerle göre daha kolay görülmektedir. Sektörler arasında Ürdün'ün dünyadan gerçekleştirdiği ithalat içinde en az paya ise "Elektrik Elektronik", "Otomotiv Endüstrisi", "Tekstil ve Hammaddeleri", "Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller", "Çelik", "Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri" ile "Demir ve Demir Dışı Metaller" sektörlerinin sahip olduğu görülmektedir.

Ürdün 2018 yılında dünyadan 4.094 Türkiye'den ise 1.799 ürün tedarik etmektedir. Türk ihracatçılarının dünyaya sattığı ancak Ürdün pazarına daha hiç satamadığı Ürdünlü ithalatçıların da Türkiye yerine başka ülkelere tedarik ettiği toplamda 2.295 6'lı GTİP kodlu ürünün olduğu açıkça görülmektedir. Türkiye ise Ürdün ile aralarındaki ticarete konu olan bu 2.295 üründe dünyaya toplam 30,6 milyar dolarlık ihracat yaparken bu ihracatın ülkenin toplam ihracatı (168 milyar dolar) içindeki payı ise %18,2 olarak gerçekleşmiştir. Bu 2.295 üründe Ürdün'ün dünyadan ithalatı ise 6,7 milyar dolar olurken bu ithalatın ülkenin toplam ithalatı içindeki payı ise %33,1 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin 2018 yılında dünyaya ihraç ettiği 4.729 ürün içerisinde RCA değeri 1 ve üzerinde olan bir başka ifade ile uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğü olan 1.506 ürün mevcuttur. Türkiye'nin Ürdün ile ortak ticaretlerine konu olabilecek 3.932 ürün içerisinde 1.306 üründe rekabet üstünlüğüne sahip olduğu görülürken Türk ihracatçıları rekabet üstünlüğüne sahip oldukları 1.306 üründe dünyaya 131,6 milyar dolarlık ürün ihraç etmiş bunun 610,4 milyon dolarlık kısmını ise Ürdün'e satmışlardır. Tespit edilen 1.306 üründe Ürdün'ün bu ürünlerde dünyadan 6,1 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirirken dünya genelinde ise bu ürün grubunda toplamda 4,2 trilyon dolarlık ihracat gerçekleştirilmiştir. Bu ürünlerde Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı toplam ithalattan %10 pay aldığı görülürken bu oranın Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı toplam ithalatın payından yüksek olduğu görülmektedir. Bu da Türk ihracatçılarının Ürdün pazarına uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğü olan ürünleri daha çok sunduğunu göstermektedir.

Türk ihracatçılarının 2018 yılında Ürdün ile yapılan ortak ticaretlerine konu olabilecek 3.932 ürün olduğu tespit edilirken rekabet üstünlüğüne sahip satılabilecek ürün sayısı 1.306 iken bu ürünlerin sadece 856'sında bu pazarda yer alındığı görülmektedir. Bir başka ifade ile Ürdün ile ticarete konu

olabilecek 3.932 ürün içinde rekabet üstünlüğüne sahip 1.306 ürün bulunurken Ürdün'ün Türkiye'den ithal ettiği 1.799 ürün içinde ise RCA değeri 1'in altında olan ürün sayısı 943 olmuştur. Ürdün pazarına Ürdün Türkiye'nin rekabet üstünlüğüne sahip olduğu bu 856 üründen dünyadan 5,4 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirirken Türkiye'den ise 610,4 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. Ürdün'ün Türkiye'den 2018 yılında ithal ettiği 1.799 üründe Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payı %3,8 olurken Türkiye'nin rekabet üstünlüğüne sahip olduğu 856 üründe ise Ürdün'ün Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payı 11,3% olarak gerçekleşmiştir.

Ürdün'ün dünyadan ithal ettiği 4.094 ürün arasında RCA değeri 1 ve üzerinde olan 1.306 hedef ürün içinde Ürdün'ün dünyadan yaptığı ithalatının 1 milyon dolar ve üzerinde, Türkiye'nin dünya geneline yaptığı ihracatın da 1 milyon dolar ve üzerinde olduğu 514 ürün tespit edilmiştir. Ürdün'ün dünyadan ithal ettiği ve Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu bu 514 ürün içerisinde 449 ürünü Türkiye'den ithal ettiği 65 üründe ise Türkiye'den hiç ithalat yapmadığı görülmektedir. Tespit edilen 449 ürün içinde Ürdün'ün Türkiye'den 100.000 dolar ve üzerinde ithalat yaptığı 344 ürünün, 100.000 doların altında ithalat yaptığı 105 ürünün olduğu görülmektedir.

Ürdün pazarında hiç yer almadığımız 65 ürünün TİM sınıflamasına göre sektörel dağılımı incelendiğinde Ürdün bu ürünelerde 2018 yılında dünyadan toplam 670,3 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. Ürdün bu sektörler arasında dünyadan en çok ithalatı 249,7 milyon dolar ile "Çelik" sektöründe yaparken 143,3 milyon dolarlık ithalatı "Mücevher" sektöründe; 59,7 milyon dolarlık ithalatı "Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri" sektöründe; 50,2 milyon dolarlık ithalatı da "Kimyevi Maddeler ve Mamulleri" sektöründe yapmıştır.

Ürdün'ün Türkiye'den ithalatında pazar payı %0-1 aralığında olan 8 ürünün sektörel dağılımı incelendiğinde 2018 yılında dünyadan toplam 373,7 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirirken Türkiye'den ise 1,7 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. Ürdün bu 8 ürünün sektörel kırılımında dünyadan en çok ithalatı 140,4 milyon dolar ile "Otomotiv Endüstrisi" sektöründe yaparken bu sektörü 96,8 milyon dolar ithalat ile "Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri" sektörü ile 70,8 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri" sektörleri izlemektedir.

Ürdün bu sektörler arasında Türkiye'den en çok ithalatı 764 bin dolar ile "Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri" sektöründe yaparken bu sektörü 329 bin dolarlık ithalatın yapıldığı "Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri" sektörü ile 231 bin dolarlık ithalatın yapıldığı "Otomotiv Endüstrisi" sektörleri izlemektedir. Tabloda ayrıca bu grupta yer alan 8 ürünün oluşturduğu sektörlerin Ürdün'ün dünyadan yaptığı ithalattaki sıralamaları ile Türkiye'den yapılan ithalattaki sıralamaları karşılaştırıldığında sektörlerin yer değiştirmelerine rağmen her iki sıralamada da birbirlerine yakın sıralandığı görülmektedir. Bu da Türk ihracatçılarının Ürdün'ün en çok ithalat yaptığı sektörlerde bu pazara hitap ettiğini göstermektedir.

Ürdün'ün Türkiye'den ithalatında pazar payı %1-5 aralığında olan 69 ürünün sektörel dağılımı incelendiğinde Ürdün 2018 yılında dünyadan toplam 1,87 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirirken Türkiye'den ise 41,2 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. Ürdün bu sektörler arasında dünyadan en çok ithalatı 441,4 milyon dolar ile "Tekstil ve Hammaddeleri" sektöründe yaparken bu sektörü 437,2 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Otomotiv Endüstrisi" sektörü ile 207,8 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri" sektörleri izlemektedir.

Ürdün bu sektörler arasında Türkiye'den en çok ithalatı ise 6,8 milyon dolar ile "Tekstil ve Hammaddeleri" sektöründe yaparken bu sektörü 6,5 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Otomotiv Endüstrisi" sektörü ile 5,95 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Kimyevi Maddeler ve Mamulleri" sektörleri izlemektedir. Tabloda ayrıca bu grupta yer alan 69 ürünün oluşturduğu sektörlerin Ürdün'ün dünyadan yaptığı ithalattaki sıralaması ile Türkiye'den yaptığı ithalattaki sıralaması karşılaştırıldığında "Otomotiv Endüstrisi" ile "Tekstil ve Hammaddeleri" sektörlerinin Ürdün'ün hem dünyadan hem de Türkiye'den ithalatında ilk iki sırada yer aldığı görülmektedir. Geriye kalan 16 sektörün yer değiştirmelerine rağmen benzer sıralama özellikleri gösterdiği görülmektedir.

Ürdün'ün Türkiye'den ithalatında pazar payı %5'den büyük olan 267 ürünün sektörel dağılımı incelendiğinde bahsi geçen 267 üründe Ürdün 2018 yılında dünyadan toplam 2,3 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirirken Türkiye'den ise 535,2 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. Ürdün bu sektörler arasında dünyadan en çok ithalatı 267 milyon dolar ile "Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri" sektöründe yaparken bu sektörü 245,2 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Otomotiv Endüstrisi" sektörü ile 242,1 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Demir ve Demir Dışı Metaller" sektörleri izlemektedir.

Ürdün bu sektörler arasında Türkiye'den en çok ithalatı 88,6 milyon dolar ile "Hazırgiyim ve Konfeksiyon" sektöründe yaparken bu sektörü 47,5 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Tekstil ve Hammaddeleri" sektörü ile 46,6 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Çelik" sektörleri izlemektedir. Tabloda ayrıca bu grupta yer alan 267 ürünün oluşturduğu sektörlerin Ürdün'ün dünyadan yaptığı ithalattaki sıralamaları ile Türkiye'den yapılan ithalattaki sıralamaları karşılaştırıldığında "Halı", "Hazırgiyim ve Konfeksiyon", "Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri", "Kimyevi Maddeler ve Mamulleri", "Otomotiv Endüstrisi" ve "Yaş Meyve ve Sebze" 11 sektörde 1-3 sıra farklılık gösterdiği, 7 sektörde ise Ürdün'ün dünyadan yaptığı ithalattaki sıralamasının Türkiye'den yapılan ithalattaki sıralaması ile aynı olduğu görülmektedir. Türk ihracatçılarının büyük pazar sahibi oldukları bu grupta Ürdün'ün dünyadan yaptığı ithalat sıralamasını göz önünde bulundurmalarında fayda görülmektedir. Türk ihracatçıları Ürdünlü ticaret ortakları bularak bu ülke üzerinden Ürdün'ün ABD ile yaptığı STA avantajlarını kullanarak ABD pazarlarına dolaylı ihracat gerçekleştirebilir.

İhracat yapılacak Ürdünlü ithalatçılar bulunabileceği gibi Türk sanayicileri de ülkeye yatırım çekmek için girişimlerde bulunan Ürdün'e çeşitli alanlarda yatırım yapılabilir. Bu yatırımlar sonucu ülkede kurulacak üretim tesislerinin ihtiyacı olan hammadde, ara mamul ve sermaye mallarının büyük kısmı Türk ihracatçılarından tedarik edilebilir. Açıkça görülmelidir ki Ürdün'e yapılacak bu yatırımlar Türk ihracatını da olumlu yönde etkileyecektir.

ABD'nin hem Ürdün'den hem de Türkiye'den ithal ettiği ürünlerin sayısı 420 olarak görülürken bu ürünlerde ABD dünyadan 876,9 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. ABD bu ürünlerden Ürdün'den 1,8 milyar dolarlık ithalat yaparken Türkiye'den ise 4,7 milyar dolarlık ithalat yapmıştır. Türkiye bu ürünlerden dünyaya yaklaşık 48 milyar dolarlık ihracat yaparken bu ürünlerin %9,8'ini ABD'ye gerçekleştirmiştir. Tespit edilen 420 üründe ABD'nin Türkiye'den yaptığı ithalatın ABD'nin toplam ithalatı içindeki payı ise %0,5 olmuştur. ABD'nin Ürdün'e gümrük vergisi uygulamadığı ve Ürdün'den ithal ettiği Türkiye'den ithal etmediği ürünlerin sayısı 38 olarak görülürken bu ürünlerde ABD dünyadan 23 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. ABD bu ürünlerden Ürdün'den 64 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. Türkiye bu ürünlerden ABD'ye ihracat gerçekleştiremezken dünyaya ise yaklaşık 222,4 milyar dolarlık ihracat yapmıştır.

Kaynakça

- Birleşmiş Milletler DESA Population Division. (2019, Eylül 13). *World Population prospects 2019: Birleşmiş Milletler*. Birleşmiş Milletler DESA Population Division Web sitesi: <https://population.un.org/wpp/Download/Standard/Population/> adresinden alındı
- Dünya Bankası . (2019, Eylül 13). *GDP (current \$): The World Bank Data*. Dünya Bankası Web sitesi: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD> adresinden alındı
- Dünya Bankası (The World Bank). (2019, Eylül 13). *GDP per capita (current US\$): The World Bank data*. Dünya Bankası (The World Bank) Web sitesi: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD> adresinden alındı
- Dünya Bankası (The World Bank). (2019, Şubat 10). *World Integrated Trade Solution (WITS): The World Bank*. Dünya Bankası Web sitesi: <https://wits.worldbank.org/countrystats.aspx> adresinden alındı
- Dünya Bankası. (2019, Eylül 13). *Population, total: The Worldbank Data*. Dünya Bankası Web sitesi: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL> adresinden alındı
- Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization, WTO). (2019, Eylül 20). *Publications: WTO: A Practical Guide to Trade Policy Analysis*. WTO Web sitesi: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wto_unctad12_e.pdf adresinden alındı
- International Trade Centre (ITC), Trademap. (2019, Eylül 17). *Trade Map: ITC*. ITC Web sitesi: <https://www.trademap.org/> adresinden alındı
- International Trade Centre (ITC), Trademap. (2019, Eylül 18). *Trade Map: ITC*. ITC Web sitesi: <https://www.trademap.org/> adresinden alındı
- International Trade Centre, MacMap. (2019, Eylül 20). *Market Analysis Tools: ITC*. ITC Web sitesi: <https://marketanalysis.intracen.org/TradeMap.aspx> adresinden alındı
- İtalya Ankara Büyükelçiliği. (2019, Ağustos 1). *Büyükelçilik/Bölgelere göre iletişim bilgileri ve çalışma saatleri*. İtalya Ankara Büyükelçiliği Web Sitesi: https://ambankara.esteri.it/ambasciata_ankara/tr/ambasciata/gli_uffici/gli-uffici.html adresinden alındı
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2019, Eylül 12). *Ana Sayfa/Dış Politika/Bölgeler/Orta Doğu ve Kuzey Afrika/Ürdün/Türkiye-Ürdün Siyasi İlişkileri*. T.C. Dışişleri Bakanlığı Web sitesi: <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-urdun-siyasi-iliskileri.tr.mfa> adresinden alındı
- T.C. Ticaret Bakanlığı. (2019, Eylül 13). *Ana Sayfa/Yurtdışı Teşkilatı/Ortadoğu ve Körfez/Ürdün/Ülke Profili/Genel Ekonomik Durum*. T.C. Ticaret Bakanlığı Web sitesi: <https://www.ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/orta-dogu-ve-korfez/urdun/ulke-profil/genel-ekonomik-durum> adresinden alındı
- T.C. Ticaret Bakanlığı. (2019, Eylül 12). *Anasayfa/Yurtdışı Teşkilatı/Orta Doğu ve Körfez/Ürdün/Ülke Profili: T.C. Ticaret Bakanlığı*. T.C. Ticaret Bakanlığı Web Stesi: <https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/orta-dogu-ve-korfez/urdun/ulke-profilisadamlarinin-pazarda-dikkat-etmesi-gereken-hususlar> adresinden alındı

- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2019, Şubat 26). *Dış Ticaret Sınıflamaları : TÜİK*. TÜİK Web sitesi: <https://biruni.tuik.gov.tr/DIESS/SiniflamaSurumListeAction.do?turlid=3&turAdi=%203.%20D%C4%B1%C5%9F%20Ticaret%20S%C4%B1n%C4%B1flamalar%C4%B1&guncel=Y> adresinden alındı
- Uluslararası para Fonu (IMF). (2019, Eylül 13). *World Economic Outlook Database,2019: IMF*. Uluslararası para Fonu (IMF) Web sitesi: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2019/01/weodata/download.aspx> adresinden alındı
- Uluslararası Ticaret Merkezi (International Trade Centre, ITC). (2019, Eylül 18). *Trade Map: ITC, Intracen*. ITC Web Sitesi (Intracen): <https://www.trademap.org> adresinden alındı
- UN Comtrade Database. (2019, Eylül 20). *Trade Statistics:UN Comtrade Database*. UN Comtrade Database Web sitesi: <https://comtrade.un.org/data/> adresinden alındı
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2019, Ocak 28). *Data Center: UNCTADSTAT*. UNCTAD Web sitesi: https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx?sCS_ChosenLang=en adresinden alındı
- Ürdün Hükümeti. (2019, Eylül 12). *Home/About Jordan: The Official Site of the Jordanian e-Government*. Ürdün Hükümeti Web sitesi: <https://jordan.gov.jo/wps/portal/Home/AboutJordan> adresinden alındı
- Ürdün Hükümeti. (2019, Eylül 12). *Keys to the Kingdom/History: Jordan*. Ürdün Hükümeti Web sitesi: <http://www.kinghussein.gov.jo/history.html> adresinden alındı
- Ürdün İstatistik Kurumu (Department of Statistics, DOS). (2019, Eylül 13). *Population: Ürdün İstatistik Kurumu (DOS)*. Ürdün İstatistik Kurumu (Department of Statistics, DOS) Web sitesi: http://dosweb.dos.gov.jo/DataBank/Population_Estimares/PopulationEstimates.pdf adresinden alındı

EKLER

EK 1. ABD ile Ürdün Arasındaki STA'ya Göre Ürünlerdeki Gümrük Vergilerinin Aşamalı İndirilmesi

1. Bir Tarafın Çizelgesinde aksi belirtilmediği sürece bu Ek'de yer alan aşağıdaki aşamalandırma kategorileri, her bir Tarafın gümrük vergilerinin kaldırılması için geçerlidir.

2. Madde 1. paragraf uyarınca:

(a) Anlaşmaya taraf devletlerin birinin Çizelgesinde A'yı aşamalandırma kategorisinde yer alan mallar üzerindeki öngörülen vergiler ilk yılın 1 Ocak'ında başlayarak ikinci yılın 1 Ocak tarihinden itibaren bu tür mallar vergiden muaf olacak şekilde iki eşit yılda ve iki aşamada kaldırılacaktır.

(b) Anlaşmaya taraf devletlerin birinin Çizelgesinde B aşamalandırma kategorisinde yer alan mallar üzerindeki vergiler, ilk yılın 1 Ocak'ında başlayarak dördüncü yılın 1 Ocak tarihinden itibaren bu tür mallar vergiden muaf olacak şekilde dört eşit yılda ve dört aşamada kaldırılacaktır.

(c) Anlaşmaya taraf devletlerin birinin Çizelgesinde C aşamalandırma kategorisinde yer alan mallar üzerindeki vergiler, ilk yılın 1 Ocak'ında başlayarak beşinci yılın 1 Ocak tarihinden itibaren bu tür mallar vergiden muaf olacak şekilde beş eşit yılda ve beş aşamada kaldırılacaktır.

(d) Anlaşmaya taraf devletlerin birinin Çizelgesinde D aşamalandırma kategorisinde yer alan mallar üzerindeki vergiler, ilk yılın 1 Ocak'ında başlayarak onuncu yılın 1 Ocak tarihinden itibaren bu tür mallar vergiden muaf olacak şekilde on eşit yılda ve on aşamada kaldırılacaktır. (e) Bir Tarafın programında E

aşamalandırma kategorisinde yer alan mallar üzerindeki vergiler, DTÖ'nün vergileri aşamalandırma taahhütlerine uygun olarak kaldırılır (ABD için DTÖ Program XX, Ürdün Haşimi Krallığı için DTÖ CXLVII.).

2. Bir mal için indirgeme aşamasındaki her bir gümrük vergisinin geçici gümrük oranını belirlemek için uygulanan gümrük vergisi baz oranı, bu Ek'e iliştirilmiş olan her bir Tarafın Çizelgesindeki madde için belirtilmiştir.

3. İkinci maddeye göre gümrük vergilerinin ortadan kaldırılması amacıyla, ara aşama oranları, en azından puanın en yakın yüzde onuna veya görev oranı en az para birimi cinsinden ifade edilirse taraf Devletin resmi para biriminin en azından 0,001'ine yakın yuvarlanır.